

246

ตำนานพระພຸທສີຈິງຕ໌

ฉบับ 1

พระยาปริยัติธรรมธาดา

แปล

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานสมโภชพระພຸທສີຈິງຕ໌

ซึ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

ณ วัดตอนตุ้ม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖

3 86

ค.๖
294.81218
พ 355 ๓

ตำนานพระพุทธรูปสิงห์

ฉบับ

พระยาปริยัติธรรมธาดา

แปล

พระไพฑูริย์

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานสมโภชพระพุทธรูปสิงห์

ซึ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

แก่วัดอนตุ้ม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖.

เลขหมู่

เลขทะเบียน

พระพุทธรูปหิน (จำลอง)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จลงเจิมพระพุทธรูป (จำลอง)
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต
และพระราชทานแก่ วัดคอนทูน
เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๕ เวลา ๑๑.๐๐ น.

“พระพุทธรูปหิ้งค์เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของชาติ เมื่อนำรูปจำลอง
ไปประดิษฐานอยู่ที่วัดคอนตุมแล้ว วัดวาอารามและท้องถิ่นที่ใกล้เคียง
คงจะสวยงาม อยู่เย็นเป็นสุขและเจริญรุ่งเรือง”

คำนำ

เนื่องในงานสมโภชพระพุทธสิหิงค์จำลอง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานไปไว้ ณ วัดคอนคูน อำเภอย่านโป่ง จังหวัดราชบุรี กำหนดงานสมโภชที่วัดดังกล่าว ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖ พระครูเพิ่ม เขมกาโม ได้ขออนุญาตพิมพ์หนังสือเรื่องตำนานพระพุทธสิหิงค์ เพื่อแจกจ่ายเป็นอนุสรณ์เนื่องในงาน กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ดังประสงค์

หนังสือตำนานพระพุทธสิหิงค์ สันต์จักรมพระยาตำราวงษานุภาพ ทรงอธิบายไว้ว่า

“.....เดิมพระโพธิ์รังษีแต่งเป็นภาษามคธ ที่เมืองเชียงใหม่ แต่เมื่อยังเป็นราชธานีมือสระในลานนาประเทศ ประมาณปีที่แต่งเห็นจะราวเมื่อ พ.ศ. ๑๕๖๐ เพราะพรรณนาเรื่องพงศาวดารเมืองเชียงใหม่ ลงมาจน พ.ศ. ๑๕๕๔ แต่มีคำพยากรณ์กล่าวไว้ในเรื่องตำนานว่า ถ้าพระพุทธศักราชถึง ๒,๐๐๐ ปี จะมีพระยาธรรมิกราชมารับพระพุทธสิหิงค์กลับไปลังกาทวีป จึงเชื่อได้ว่า หนังสือเรื่องนี้แต่งในระหว่าง พ.ศ. ๑๕๕๔ กับ พ.ศ. ๒๐๐๐ หนังสือตำนานพระสิหิงค์เป็นของที่นับถือในกรุงเก่า ปราบฏว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้โปรดให้คัดพระราชทานออกไปยังเมืองลังกา แต่ไม่ปรากฏว่าเคย

แปลออกเป็นภาษาไทยมาแต่ก่อน หนังสือเรื่องตำนานพระพุทธลีหังค์
ที่มีในภาษาไทยหลายฉบับ ก็เป็นแต่ถอดเนื้อความจากตำนานภาษา
มคธแล้วมาแต่งขึ้นเป็นตำนานภาษาไทย หาได้แปลตรงความตาม
ตำนานภาษามคธแต่ต้นจนปลายให้จบไม่ จนขีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๔๕
พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์ เปรี๊ยะ) แต่ยังเป็นหลวง
ประเสริฐอักษรนิติ ได้ถอดสำหระแปลแต่ต้นจนปลายตามฉบับภาษามคธ
จึงได้มีคำแปลตำนานพระพุทธลีหังค์ ตรงตามฉบับเดิมเป็นครั้งแรก..”

ในการพิมพ์ครั้งก่อน ๆ ได้จัดพิมพ์ทั้งตำนานภาษามคธที่พระ
โพธิรังษีแต่ง และคำแปลของพระยาปริยัติธรรมธาดา และตำนาน
พระพุทธลีหังค์ ต่อจากตำนานของพระโพธิรังษีเรียบเรียงลงไว้ด้วย
แต่ในการพิมพ์ครั้งใหม่ได้พิมพ์ตำนานภาษามคธ คงพิมพ์แต่เฉพาะ
คำแปลเป็นภาษาไทยของพระยาปริยัติธรรมธาดาเท่านั้น.

กรมศิลปากร

๓๑ มกราคม ๒๕๐๖

คำปรารภ

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระมหากรุณาทรงพระราชทานพระพุทธรูปทองคำจำลองให้วัดคอนคูน นับว่าเป็นโชคลาภและนิมิตมงคลอันประเสริฐ เป็นเกียรติประวัติที่หาได้ยาก เป็นที่น่าภาคภูมิใจแก่ชาวอำเภอบ้านไผ่ และอำเภอจังหวัดที่ใกล้เคียง ที่มีโอกาสได้กราบไหว้บูชาพระพุทธรูปทองคำพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิศราชธรรมพระราชทานให้ โดยเฉพาะพระพุทธรูปซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่และเป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของชาติ มีอายุประมาณ ๑,๘๐๐ ปี พระมหากษัตริย์ทรงเคารพบูชามาทศวรรษสมัย เมื่อพูดถึงความงามแล้วเว้นพระพุทธรูปราชเสียดเหมือนจะไม่มีพระพุทธรูปองค์ใดจะงามเท่า แม้ว่าเราจะได้เพียงองค์จำลองซึ่งมีความงามไม่เทียบเท่าองค์จริง แต่ก็เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจเป็นพิเศษ เพราะองค์จำลองก็สืบสายมาจากองค์จริง ในประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เราได้โดยพระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระประมุขของชาติ ซึ่งมีพระราชอัธยาศัยและพระราชจริยาวัตรอันงดงาม มีพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตา กรุณาทรงพระราชทานให้ อยากจะพูดว่าพระพุทธรูปทองคำพระราชทานนั้น เป็นเสมือนหนึ่งพรพิเศษที่องค์พระมหากษัตริย์พระราชทานให้

น่าจะเป็นนิมิตเครื่องหมายแห่งความสุขสงบ และความเจริญรุ่งเรือง
ของท้องถิ่น อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอจังหวัดที่ใกล้เคียง ทั้งกระแส
พระราชดำรัส เมื่อวันทรงเจิมพระราชทานว่า “พระพุทธลีหิงค์ เป็น
พระพุทธรูปองค์สำคัญของชาติ เมื่อนำองค์จำลองไปประดิษฐานอยู่ที่
วัดคอนคูนแล้ว วัดวาอาราม และท้องถิ่นที่ใกล้เคียงคงจะสวยงาม
อยู่เย็นเป็นสุข และเจริญรุ่งเรือง”

เนื่องในโอกาสที่ไต่รับพระราชทาน และจัดงานฉลองสมโภช
พระพุทธลีหิงค์จำลองนี้ เพื่อเป็นการประกาศความดีของคนดีที่สร้าง
ความดี และเพื่อเป็นการเผยแพร่ประวัติพระพุทธลีหิงค์ ซึ่งเป็นพระ
พุทธรูปองค์สำคัญของชาติ ให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบกว้างขวางออกไป
ไป อันนับว่าเป็นกุศลธรรมวิद्याทาน เป็นการเพิ่มพูนบุญญาภิสงส์
อีกส่วนหนึ่ง จึงได้หารือกับคณะกรรมการจัดงานว่า อยากพิมพ์ประวัติ
พระพุทธลีหิงค์แจกเป็นกุศลธรรมวิद्याทาน ในงานนี้บ้างตามสมควร
คณะกรรมการจัดงานก็เห็นชอบด้วย ได้มอบให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ดำเนินการ
การ ข้าพเจ้าจึงไปติดต่อขออนุญาตจัดพิมพ์จากกรมศิลปากร ก็ได้รับ
ความสะดวกทุกประการ นอกจากนั้นเพื่อให้หนังสือมีคุณค่าแก่ผู้อ่านยิ่งขึ้น
จึงได้ติดต่อขอคณาจารย์และคำขวัญจากท่านที่เคารพนับถือและคุ้นเคย

บางท่าน เพื่อนำมาลงพิมพ์ในหนังสือนี้ แต่ละท่านก็ได้เมตตากรุณา
เขียนส่งมาให้ตามที่ขอ จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย และยังได้รับความ
ความอุปถัมภ์ในด้านการเงินเกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือนี้จาก นายชั้น
สุขหงษ์ นายประเทือง รัตตัญญู และนายบุญลือ นิลชาติ นายอนันต์
นิลชาติ ข้าราชการกรมศุลกากร เป็นจำนวนเงิน ๑,๐๐๐ บาท
นายแนบ วงศาโรจน์ คหบดีบ้านไผ่ ๒๕๐ บาท นายจอม สุขทิพย์
๒๐๐ บาท

ข้าพเจ้าขอถวายความขอบพระคุณแก่พระเจ้าพระคุณเจ้าพระ
คุณสมเด็จพรวันรัต สังฆมนตรีว่าการองค์การเผยแผ่ที่ได้กรุณารับ
เป็นประธานกรรมการฝ่ายสงฆ์ครั้งนี้ และขอขอบพระคุณนายจันทร์
สมบุรณ์กุล ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ผู้เป็นประธานกรรมการฝ่าย
ฆราวาส พ.ต.อ. ไชยงค์ ปฏิบัติพาศม รองผู้บังคับการเขต ๗ นางสาว
สมจิต ชวนอุบล ข้าราชการสำนักพระราชวังฝ่ายใน นางสาววัชรพร
บุญญลักษม์ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแผนกวิทยาศาสตร์ปีที่ ๔
คณะกรรมการจัดงาน ข้าราชการหน่วยต่าง ๆ ในอำเภอบ้านไผ่
คณะเทศบาลเมืองบ้านไผ่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู ร.ร. วัดคอนคูน
พ่อค้าคหบดี ประชาชน และผู้มีส่วนให้ความอุปถัมภ์ในการจัดงาน
ครั้งนี้ทุก ๆ ท่าน

ขออำนาจพระรัตนตรัย   อำนาจพระพุทธลีหิงค์   และ
อำนาจแห่งกุศลกรรม   ที่ข้าพเจ้าและคณะกรรมกร่วมกันจัดงาน
ครั้งนี้   จึงประมวลมาเป็นพลวบ์จจัยส่งผลให้   บรมบพิตรพระราชสมภาร
เจ้า   ผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์   สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
พระเจ้าลูกยาเธอ   และพระเจ้าลูกเธอ   ทุก ๆ พระองค์   จงทรงพระเจริญ
เกษมสำราญ   มีพระชนมายุยืนนาน   และดำรงมั่นอยู่ในอิสสิริยราช
สมบัติ   เพื่อเป็นบรมนาถที่พึ่งของมวลพลสถนิกรชวกาลนรินทร์   กษัตริย์
คณะกรรมกรและผู้มีส่วนในการให้ความอุปถัมภ์ทุก ๆ ท่าน   ขอจง
จงกงามไพบูลย์ในธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า   เจริญด้วย
ลาภ   ยศ   สุข   สรรเสริญ   ประสบความสำเร็จในกิจการทั้งมวลเทอญ.

(พระครูเพิ่ม เขมกาโม)

เจ้าอาวาสวัดดอนตูม

คำรายงานของ พระครูเพิ่ม เขมกาโม

เจ้าอาวาสวัดคอนทุม

ขอประทานกราบเรียน พระเดชพระคุณเจ้าพระคุณสมเด็จ
พระวันรัต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ประธานกรรมการจัดงาน
ฝ่ายสงฆ์

เกล้า ฯ ในนามคณะกรรมการจัดงานฉลองสมโภชพระพุทธ
ลีหังค์ ฯ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่พระเดชพระคุณได้เมตตา
กรุณา สละเวลาอันมีค่าให้เกิดวิมาเป็นประธานในการประกอบพิธี
บรรพชาพระบรมสารีริกธาตุ และเบิกพระเนตร เกล้า ฯ ในนามคณะ
กรรมการจัดงาน รู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาที่พระเดชพระคุณ
มีต่อเกล้า ฯ และคณะกรรมการจัดงานในครั้งนี้อย่างยิ่ง ความจริง
พระเดชพระคุณมิใช่เพียงเมตตากรุณาต่อเกล้า ฯ ในครั้งเป็นครั้งแรก
แต่ได้เมตตากรุณามาแล้วเป็นลำดับ ๆ ตามกาลอันสมควร เกล้า ฯ
ขอน้อมรับด้วยความภาคภูมิใจ และขอจารึกความเมตตากรุณาของ
พระเดชพระคุณ ผู้ที่เกล้า ฯ เคารพสักการะอย่างสูงไว้ในความทรงจำ
ชั่วนิรันดร์

เกล้า ฯ ขอประทานรายงานความเป็นมา เรื่องพระพุทธลีหังค์
ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ถวายพระเดชพระคุณเพื่อทราบพอเป็นสังเขป เกล้า ฯ ได้อ่านประวัติ

และความสำคัญของพระพุทธลีหิงค์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่และ
เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของชาติ มีความสนใจใคร่จะได้รูปจำลอง
มาประดิษฐานไว้เพื่อสักการบูชา เพื่อเป็นมิ่งขวัญของวัดและท้องถิ่น
อำเภอบ้านโป่ง หากจะขอพระบรมราชานุญาตจัดการหล่อเองก็คงทำ
ได้ แต่ไม่ปรารถนาเช่นนั้น ปรารถนาที่จะได้มาโดยมีผู้มีจิตศรัทธา
เลื่อมใส จัดสร้างถวายไว้เป็นสมบัติของวัด ได้ตั้งความปรารถนา
อย่างนั้นมาช้านาน ครั้นต่อมา นางกั เทียนทอง บ้านนครปฐม จังหวัด
นครปฐม ได้มีจิตศรัทธาจัดหล่อรูปจำลองพระพุทธลีหิงค์ ซึ่งได้
ประกอบพิธีหล่อตามประเพณีนิยม โดยพระเทพพระคุณเจ้าพระคุณ
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (อยู่ญาโณทโย) วัดสระเกศ เป็นผู้กำหนด
ศุภฤกษ์ (อังคารที่ ๑ พฤษภาคม เวลา ๑๒.๑๗ น.) เททอง นายพรหม
แสงไชยา บ้านเลขที่ ๑๐๗๘/๕๗ ถนนพรวนนถ ซอยสุขสำคร
บางกอกน้อย ถนนบุรี เป็นช่างหล่อ เมลหล่อและขัดเสร็จแล้ว นางกั
เทียนทอง มีความปรารถนาจะโดยเสด็จพระราชกุศล จึงได้ทูลเกล้า
ถวายแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพระองค์ได้ทรงบำเพ็ญพระ
ราชกุศลพระราชทานเป็นการเพิ่มพูนบุญญาภิหาร พระองค์ได้ทรง
เจิมแล้ว พระราชทานมาให้เป็นสมบัติของวัดคอนตูม อำเภอบ้านโป่ง
จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๕ เวลา ๑๑.๐๐ น.
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยมีนายจันท์ สมบูรณ์กุล ผู้ว่า

ราชการจังหวัดราชบุรีเป็นผู้นำคณะเข้าเฝ้ารับพระราชทาน ซึ่งนับว่า
เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูง เป็นโชคลาภอันประเสริฐที่หาได้ยาก
เป็นมิ่งขวัญและนิมิตเครื่องหมายแห่งความสงบสุข และความเจริญ
รุ่งเรืองแก่วัด แก่ชาวอำเภอบ้านโป่ง ดังกระแสพระราชดำรัสเมื่อ
วันทรงเจิมและพระราชทานพระพุทธรูปองค์ว่า “พระพุทธรูปองค์นี้เป็น
พระพุทธรูปองค์สำคัญของชาติ เมื่อนำองค์จำลองไปประดิษฐานอยู่ที่
วัดคอนคูนแล้ว วัดวาอารามและท้องถื่นที่ใกล้เคียงคงจะสวยงาม อยู่
เย็นเป็นสุขและเจริญรุ่งเรือง”

เมื่อเกล้า ฯ ได้ทราบข่าวการพระราชทาน รูปสักยี่ติ โสมนัส
เป็นอย่างยิ่ง จึงได้ปรารภว่า เมื่อได้รับพระราชทานพระพุทธรูปองค์นี้มา
แล้ว ในวันประกอบพิธีเบิกพระเนตรสมโภช ถ้าได้พระบรมสารีริกธาตุ
มาบรรจุในองค์พระพุทธรูปองค์นี้ ก็จักเพิ่มความเป็นสิริมงคลและ
เป็นที่จำเริญปลาทศวรรษของมวลพุทธศาสนิกชนผู้เคารพสักการะยิ่ง
ขึ้น ครั้น พ.ศ. ๒๕๐๖ พิชัย พลายเวช ผู้บังคับกองตำรวจภูธร อำเภอบ้านโป่ง ได้ทราบความประสงค์จึงขึงเกิดปลาทศวรรษ ได้นำพระบรมสารีริกธาตุซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นพระบรมสารีริกธาตุแท้มาถวายเพื่อบรรจุในองค์พระพุทธรูปองค์นี้

อนึ่ง สถานที่ประดิษฐานองค์พระพุทธรูปองค์นั้น ในขณะนั้นยังไม่ได้จัดสร้างขึ้น จะได้หารือกับคณะกรรมการประดิษฐานไว้ในที่อื่น

สมควรชั่วคราวก่อน ต่อไปเพื่อให้สมพระเกียรติที่พระพุทธลีหังค์เป็น
พระพุทธรูปองค์สำคัญของชาติและได้รับพระราชทาน จะไต่हारอกกับ
คณะกรรมการจัดสร้างสถานที่ให้เหมาะสมและถาวร เพื่อประดิษฐาน
องค์พระพุทธลีหังค์ในโอกาสต่อไป

บัดนี้กาลเป็นอุดมฤกษ์แล้ว เกลาฯ ขอประทานกราบอาราธนา
พระเดชพระคุณเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ประธานในพิธี ได้ประกอบ
พิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และเปิดพระเนตรองค์พระพุทธ
ลีหังค์ ฯ เพื่อให้องค์พระพุทธลีหังค์เป็นที่รวมและยึดเหนี่ยวจิตใจของ
พุทธศาสนิกชนไว้ในทางที่ชอบ เพื่อก่อให้เกิดความสุขสงบ ความ
เจริญรุ่งเรืองแก่วัด แก่พระพุทธศาสนา และแก่มวลพุทธศาสนิกชน
ผู้เคารพสักการะสืบไป.

อนุโมทนาคอบรายงาน

ของ

สมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน

ได้ฟังรายงานของพระครูเพิ่ม เขมกโม เจ้าอาวาสวัดคอนตูม อำเภอย่านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประารณถึงพระพุทธลีหิงค์ว่า ได้มีความปรารณามานานปี ในอันที่จะไ้มาซึ่งพระพุทธลีหิงค์นี้ แต่มีปณิธานว่าขอให้ไ้มาด้วยเกิดจากความเลื่อมใสของผู้ใดคนหนึ่ง ความดำริในจิตคิดจะไม่ให้ผู้อื่นใดเคื้อตรอื่น อยากไ้มาด้วยจิตศรัทธาของผู้บริจาคเอง

ต่อมา อุบาลีการิก เทียนทอง บ้านตลาดนครปฐม มีศรัทธาเลื่อมใส ไ้จ้างช่างหล่อพระพุทธลีหิงค์ชน ๑ องค์ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสระเกศ เป็นผู้ให้ฤกษ์เททอง เมื่อไ้จัดการตกแต่งพระพุทธรูปเรียบร้อยแล้ว อุบาลีการิก เทียนทอง ประารณาจะโดยเสด็จพระราชกุศล จึงทูลเกล้าฯ ถวายพระพุทธรูปนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมแล้ว พระราชทานแก่วัดคอนตูม ท่านผู้ทรงเกียรติ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นต้น ไ้ไปรับพระราชทาน

ณ พระราชวังจิตรลดา จังหวัดพระนคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานการให้เกิดสิริสวัสดิพิพัฒนามงคลแก่วัดคอนตุม และ
ประชาชนทุกแห่งหล้า ด้วยพระมหากรุณาธิคุณขารมี พระพุทธ-
สิหิงค์นั้นขามาค่าอย่างยิ่ง โดยที่เ็นของพระราชทาน เราทั้งหลาย
ต้องพยายามป้องกันรักษาไว้ให้ดี

พระพุทธรูปที่พระราชทานมาน ย่อมเป็นปลาทนียวัตถุของเรา
ทั้งหลาย เป็นเครื่องหมายให้ระลึกถึงพระพุทธขารมีและองค์พระมหา
กษัตริย์ผู้เอกอัครศาสนูปถัมภก พระพุทธเจ้าทรงสงเคราะห์สัตว์โลก
ให้พ้นจากทุกข์ ด้วยการปฏิบัติธรรม พระมหากษัตริย์ทรงปกครอง
ประชาราษฎร์ ให้ปราศจากภัยอันตรายและความทุกข์ยาก ด้วยการ
ปกครองและแนะนำให้ประชาชนปกครองตนด้วยมีธรรมปกครองใจ มี
พระราชประสงค์ให้พลเมืองของชาติเป็นสาธุชนคนดีทางศาสนาด้วย
เพื่อช่วยการปกครองให้เรียบร้อยอยู่เย็นเป็นสันติสุข

เราทั้งหลายเป็นผู้บถพระพุทธศาสนา ควรปฏิบัติตามพระ
ราชประสงค์ โดยซื่อตรงต่อพระพุทธศาสนา ด้วยการเคารพบูชา
ปฏิบัติตามพระพุทธโอวาท เมื่อเคารพพระธรรมอยู่ ก็เชื่อว่าเราเคารพ
พระมหากษัตริย์ของเราด้วย เมื่อเราอยู่กันโดยมีธรรมปกครองใจ เรา
ทั้งหลายจะอยู่ร่วมกันอย่างไม่มีความเคียดชัง ความอยู่ร่วมกันโดย

ไม่เขี่ยตเขี่ยกันนั้น เป็นพระพุทธรูปประสังข์ และเป็นพระราชประสังข์
ทั้ง ๒ ประการ ขอเราทั้งหลายจงระลึกถึงพระคุณในพระพุทธรูปเจ้า
ในพระมหากษัตริย์ ด้วยความประพฤติปฏิบัติชอบ

พุทธรูปสี่หิ้งคัน มีพระพุทธรูปลักษณะสวยงามมาก เป็นที่เลื่อมใส
แก่ผู้ใดเห็น เราทั้งหลายก็ควรทำตนให้เป็นคนสวยงามด้วยศีลธรรม
คือเอาศีลธรรมประคองไว้ที่ตัวเรา ทั้งกาย วาจา ใจ ของเรา ศีลธรรมนั้น
เมื่อมีอยู่แก่เด็ก ๆ ก็งาม มีอยู่แก่ผู้ใหญ่ ๆ ก็งาม เมื่อมีอยู่แก่คน
ผู้เฒ่า ๆ ก็งามด้วย หมายความว่า คนที่มีศีลธรรม เป็นคนสวยงาม
หมดทุกชั้นทุกวรรณะ เป็นความสวยงามที่ปราศจากเวรภัยต่อใครผู้ใด
ยักยอก ใดเวลาเป็นมงคลฤกษ์แล้ว จะได้เจิมพระพุทธรูปพุทธรูป
สี่หิ้งคัน เพื่อให้เกิดสวัสดิ์มงคลแก่สรรพสัตว์ตลอดกาลหาที่สุกมิได้
ทั้งนี้ โดยอาศัยพระพุทธรูปขารมี พระราชขารมีปกเกล้า ฯ

ในที่สุดนี้ ขออนุโมทนาแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการ
อำเภอบ้านโป่ง พ่อค้า ประชาชน ที่ร่วมมือกันชวนชวนในงานเกี่ยวแก่
พระพุทธรูปสี่หิ้งคัน ขอให้พระพุทธรูปขารมี ราชขารมี คุ่มครองท่าน
ทั้งหลายให้ประสบสันติสุขทุกทีวารাত্রี เทอญ.

รายนามพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์เจริญพระพุทฺธมนต์

๑. สมเด็จพระวันรัต	(บุน ภูณฺณสิริ)	วัดพระเชตุพน ฯ	พระนกร
๒. พระธรรมศรีรัช	(ชิต วิบูลย์จันทร์)	วัดพระปฐมเจดีย์ ฯ	นกรปฐม
๓. พระธรรมปิฎก	(สนิท เขมจารี)	วัดเพชรสมุทฺร ฯ	สมุทฺรสงกรม
๔. พระศรีธีรพงศ์	(ช้อย มหาธีโร)	วัดมหาธาตุ ฯ	ราชบุรี
๕. พระนิเทศธรรมวาที	(ประเทศ กวีโร)	วัดช่องลม	ราชบุรี
๖. พระกาญจนวัตรวิบูลย์	(สอน อินฺทสิโร)	วัดลาดหญ้า	กาญจนบุรี
๗. พระวิหารการโกวิท	(เกิด จนฺทสิโร)	วัดทัพหลวง	นกรปฐม
๘. พระโพธารามกตสาร์ภี	(เกลียง โสภิต)	วัดเฉลิมอาสน์	อ. โพธาราม
๙. พระครูจริยาภีรต	(โป๊ะ ธรรมราโต)	วัดลูกแก	อ. ท่ามะกา
๑๐. พระครูบุญคุณูปถัมภ์	(เสข ผลบุญโง)	วัดท่าผา	อ. บ้านโป่ง

พระมหาเถรประกอบพิธีนั่งปรก ปลุกเสก

๑. พระราชธรรมาภรณ์	(หลวงพ่อเงิน)	วัดดอนยายหอม	อ. เมืองนกรปฐม
๒. พระกาญจนวัตรวิบูลย์	(หลวงพ่อสอน)	วัดลาดหญ้า	อ. เมืองกาญจนบุรี
๓. พระครูธรรมาภิราม	(หลวงพ่อบุญธรรม)	วัดพระปฐมเจดีย์ ฯ	นกรปฐม
๔. พระครูโพธาภิรมย์	(หลวงพ่อแหยม)	วัดบ้านเลือก	อ. โพธาราม
๕. พระครูพิพิธธรรมาภิรมย์	(หลวงพ่อชน)	วัดบ้านหม้อ	อ. โพธาราม
๖. พระครูอินทร์	(หลวงพ่ออินทร์)	วัดโบสถ์	อ. โพธาราม
๗. หลวงพ่อเต๋ กงทอง		วัดสามง่าม	อ. กำแพงแสน
๘. พระอาจารย์อืด เขมทตฺโต		วัดโกสินารายณ์	อ. บ้านโป่ง
๙. พระอาจารย์พิมพ์ มาลัย		วัดหุมมะเกล้า	อ. โพธาราม

พระสงฆ์จีนประกอบพิธีนั่งปรก ปลุกเสก

๑. พระอาจารย์ จีนธรรมสมาธิวัตร (โพธิ์แจ้)	วัดมังกรกมลาวาส	พระนกร
๒. พระอาจารย์ หลวงจีนธรรมรัตจีนประจักษ์	วัดโพธิ์เย็น	ลูกแก
- ร่วมด้วยพระสงฆ์จีนอีก ๗ รูป

คติพจน์ - คำขวัญ

△

ความสัจจะแม้จะชื่อว่า เป็น อมตะ เพราะเป็นที่นิยมทั้งของคนพาล และบัณฑิต ถึงอย่างนั้นก็ยังแยกได้เป็น ๒ สาขา คือ จริ่งโดยสมมติ จริ่งโดยปรมาตถ์ ฉะนั้นที่ว่า จริ่งโดยสมมติของปุถุชน ก็คงจัดเป็น ความเท็จได้กระมัง เมื่อชาวพุทธเราเข้าใจความหมายดังนั้นแล้ว จะ ได้ดำเนินวิถีชีวิตของตนแต่ละคนให้เป็นไปพอสมควร ไม่ถ้อหนักเกินไป จนรู้สึกอึดอัดทำไม่สะดวก แต่ไม่หยายเกินไป จนถูกตราหน้าว่า เป็นคนนอกศาสนา เพราะว่า

“ความพอ ไม่ใช่หยุดก้าวหน้า แต่จงก้าวไปโดยพอดีเกิด”

พระธรรมศิริชัย

วัดพระปฐมเจดีย์ฯ

เกิด แก่ เจ็บ ตาย

△

เกิด	ต้องตายหมั่นตั้ง	ตนดี
แก่	ก็แก่กรรมมี	มันไว้
เจ็บ	ก็เจ็บขันตี	ต่อเจ็บ
ตาย	เพราะบุญหนุนให้	สู่หวังสรวงสวรรค์ ฯ

พระธรรมปิฎก

วัดเพชรสมุทรวรวิหาร

สรรพกิจย่อมเสร็จด้วย ความเพียร ทำเอย
ไม่เลื่อนกล่นอาเกียรณ์ ทอดไว้
กิจหลายไม่สติดเสถียร ด้วยสัก นึกนา
นึกบ่ทำบ่ได้ เสร็จสิ้นสมประสงค์ ฯ

พระศรีธรรมาโศภิต

วัดมหาธาตุ ฯ ราชบุรี

ทนต์ โสภโณ มนุสเสส

ในหม่อมมนุษย์ ผู้ฝึกตนแล้ว เป็นผู้ประเสริฐสุด

อันมนุษย์จะเลิศประเสริฐสุด

เป็นบุรุษอาชาไนยหรือใหม่ นั่น

เพราะข่มใจไม่คล้อยตามโลกธรรม

คือผู้นำสามภพสบสุขเอย.

พระครูวิจิตรธรรมรต

วัดบ้านโป่ง

ข้าพเจ้ารู้สึกภาคภูมิใจและเป็นเกียรติยิ่ง เมื่อท่านพระครูเพิ่ม
เชมกาโม เจ้าอาวาสวัดคอนตุม ได้ไปเชิญให้เป็นประธานนำคณะ
กรรมการเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระตำหนักจิตรลดาร
โศภณ ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๕ เพื่อรับพระราชทาน
พระพุทธรูปหิ้งค์จำลอง เพื่อนำไปประดิษฐาน ณ วัดคอนตุม อำเภอ
บ้านโป่ง อันนับว่าเป็นนิมิตอันดีที่ทวักจะเจริญถาวร เป็นที่รวมจิตใจ
ของพุทธบริษัทให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดไปชั่วกาลนาน.

นายจันทร์ สมบูรณ์กุล

ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี

ในการทวักคอนตุมได้รับพระราชทานพระพุทธรูปหิ้งค์จำลองมา
เป็นพระประธานของวัดนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มใจและระลึกถึงพระมหา
กรุณาธิคุณเป็นอย่างมาก เพราะข้าพเจ้ามีส่วนร่วมเห็นในการพระ
ราชทานนี้ด้วย ข้าพเจ้าหวังว่าบรรดาพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นคงจะ
ปลื้มใจเช่นเดียวกัน และคงจะช่วยกันรักษาไว้เป็นที่เคารพบูชาต่อไป
ศาสนาพุทธจะอยู่ได้ ก็เพราะพุทธศาสนิกชนช่วยกันทำนุบำรุงพระ
ศาสนานี้ไว้.

นายพล วงศาโรจน์

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

ศาลากลางจังหวัดชลบุรี

วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๐๕

นมัสการ พระคุณเจ้า ที่เคารพ

ตามจดหมายของพระคุณเจ้า ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๕
ขอให้กระผมเขียนคำขวัญหรือคติพจน์แจกในงานฉลองและสมโภช
พระพุทธรูปหิ้งค์ กำหนดพร้อมยกงานพระพุทธรูป ประจำปี ๒๕๐๖ นั้น
กระผมเพิ่งไตร่ตรองโดยจดหมายที่ส่งไปฉบับหลัง จึงขอถอหนังสือ
ที่กระผมได้นมัสการมานั้น เป็นถ้อยคำของกระผม เพื่อโปรดพิจารณา
ในการจัดลงพิมพ์หรือไม่ ค่ะไปด้วย

ความจริงวัดคอนคูน อำเภอบ้านไผ่ ซึ่งมีพระคุณเจ้าเป็นเจ้า
อาวาสอยู่นั้น ในฐานะที่กระผมได้มาดำรงตำแหน่งนายอำเภอบ้านไผ่
เป็นเวลาประมาณ ๓ ปี รู้สึกอยู่เสมอว่า พระคุณเจ้า และอุบาสก
อุบาสิกา ของอำเภอบ้านไผ่ นี้ ก็ได้พยายามปรับปรุงวัดวาอารามให้
ดียิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะเมื่อต้นเดือนธันวาคม ๒๕๐๕ กระผม
ได้มาที่อำเภอนั้นและได้แวะเยี่ยมวัดคอนคูนนี้ ทำให้รู้สึกเป็นที่น่า
ปลื้มอย่างยิ่งที่ได้เห็นสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ได้รับการปรับปรุงดียิ่งขึ้น
ตามลำดับ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระผมได้ทราบจากพระคุณเจ้าด้วย
ว่า ทางวัดคอนคูนได้รับพระราชทานพระพุทธรูปหิ้งค์จำลองจากพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็เป็นที่น่าปลาบปลื้มยิ่งขึ้น และหวังใจว่า พระ
พุทธลีลึงค์จำลอง ซึ่งได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวนั้น คงจะเป็นที่สักการะและรวมจิตใจของบรรดาพี่น้องชาวอำเภอ
บ้านโป่งทุกคนมุ่งปฏิบัติแต่ในทางที่ดีที่ชอบสมกับที่ได้รับพระราชทาน
พระพุทธรูลึงค์มาไว้เป็นที่เคารพสักการะ และสมกับคำที่พูดกันโดย
ทั่วไปว่า “เมืองคนงาม”

ถึงแม้ว่ากระผมจะได้จากอำเภอไปเป็นเวลานานหลายปีแล้วก็
ตาม ความระลึกถึงวอน ถึงพระคุณเจ้า และถึงประชาชนทั่วไปใน
ฐานะที่กระผมได้เคยร่วมงานมายังมีอยู่ในดวงใจของกระผมเสมอ หาก
มีทางใดที่กระผมพอจะช่วยเหลือประการใดได้ กระผมยินดีที่จะช่วย
เหลือด้วยความเต็มใจเสมอ และสุดท้ายนกระผมขอมอบหนังสือที่
ระลึกวางศิลาฤกษ์สร้างพระวิหารพระพุทธรูลึงค์ของจังหวัดชลบุรี
๑ เล่มมาด้วยแล้ว จึงนมัสการมาด้วยความเคารพ.

นมัสการมาด้วยเคารพยิ่ง

นารถ มนต์เสวี

(นายนารถ มนต์เสวี)

ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี

คำขวัญ ด้วยความที่มีศีลธรรมของพระครูเพิ่ม เขมกาโม
เจ้าอาวาสวัดคอนตูม เป็นผลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระพุทธรูปสี่หิ้งค์
ให้วัดคอนตูมไว้สักการบูชาครั้งนี้นับว่าเป็นเกียรติประวัติอันยิ่งใหญ่
แก่วัดและชาวอำเภอบ้านโป่ง

คติธรรม หลากของพระพุทธรูปเจ้าว่า คนคนนั้นต้องเป็นผู้ที่มี
“ศีล สมาธิ ปัญญา” คือ เป็นผู้มีศีลและจิตแน่วแน่ ทั้งเป็นผู้รอบรู้ใน
เหตุผล.

นายเรือง สถานานนท์

ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย

ตำนานพระพุทธสิหิงค์

พระยาปริยัตถธรรมชาดา (แพ ตาลลักษมณ์ เปรียญ) แปล

ตำนานพระพุทธรูปสี่หังค์

พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาลลักษมณฺ์ เปริยญฺ) แปล

บริเฉทที่ ๑

๑ ข้าพเจ้า ขอนอบน้อมด้วยหัวใจเอื้อเฟื้อต่อพระพุทธรูปองค์
ผู้ประเสริฐกว่าไตรโลกด้วย ผู้เป็นนายกของไตรโลกด้วย ผู้เป็นนาถ
ของไตรโลกด้วย ผู้เป็นไตรภพขำแฉกดี ผู้เป็นธงชัยของไตรโลกด้วย
ผู้เป็นดวงประทีปเอกของไตรภพด้วย ผู้เป็นเม้าพันธของไตรโลกด้วย

อนึ่ง ข้าพเจ้า ขอหมัดการพระธรรมเจ้าอนมมรรคเป็นคัมภีรภาพ
อันงามด้วยลักษณะอันบุคคลพึงคิดมิใช่ง่ายก็ดี เป็นธรรมอันประเสริฐ
อันบังจายปรุ่งแฉกด้วยกิดด้วย เพียงแต่ว่าเม้าดีทนศดำคร อันทรงไว้
ซึ่งสัตต คือนามเจ้าพระดีเนรเป็นท่งดี อนตกซึ่งลุ่มณะน

อนึ่ง ได้ด ข้าพเจ้า ขอหมัดการพระดังขเจ้าผู้เป็นดาวกของ
พระจอมปราชญ์กิด ผู้ประกอบพร้อมด้วยคุณมคึดคุณเป็นตนกิด ผู้มี
จิตภาวนาอันเจริญแฉกด้วยคึดด้วย มีอนทรยอนตงไว้ด้วยดแฉกดี
ผู้เป็นคณอันประเสริฐแดเป็นบุญเขตยงเนอหาบุญอันดด้วย

ข้าพเจ้า หมัดการพระรัตนตรัยเจ้า อันประเสริฐนนั้น เพื่อขอ
อำนาจให้ช่วยห้ามกันเดี่ย ซึ่งลุ่มพะอันตรายทั้งปวงมิให้หุดอเห็ดอแฉก
กถ้าวตำนานอันเกิดพระพุทธรูปอันประเสริฐทรงนามว่า พระพุทธรูปสี่หังค์
ขอท่านทั้งหลายจงตั้งได้ศดคึดด้วยเคารพเทอญ

ธรรมดาพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ๆ ก็โปรดสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ไป
๒๔ อสงไขย กับ ๓๖๐ โภกพิเศษแด่หนึ่งเป็นประมาณ ก็แต่พระพุทธเจ้า
ของเราทั้งหลาย ตั้งแต่พระองค์โคตรธรรมาภิรมโภชญาณมาจนตราบเท่า
เดี๋ยงเข้าสู่พระนฤพาน พระองค์โคตรธรรมาภิรมโภชญาณให้พ้นไปจาก
พันธนาการคืออสังสารวัฏนั้นได้ ๒๐ อสงไขย กับ ๓๖ กัป (แด่น)
กับเศษ ๒๗ พัน โภกพิเศษเป็นประมาณนี้ ก็ยังไม่เต็มจำนวนครบถ้วนที่สุด
๔ อสงไขย เพราะอาศัยเหตุนี้ พระองค์จึงได้ประดิษฐานคำสอนของ
พระองค์ไว้ให้ดำรงอยู่ถาวร ๕๐๐๐ พรรษา จึงได้มอบคำสอนของพระองค์
ให้ประสิทธิ์อยู่ด้วยพระพิมพ์แล้ว สัมเด็จพระพิชิตมารเจ้าก็เดี๋ยงเข้าสู่
พระปรินิพพาน

จำเดิมแต่เริ่มมาพระพุทธเจ้าคำสอนได้ ๗๐๐ ปี ในดีหพทวิป
มีพระราชา ๓ องค์ พร้อมกับพระอรหันตทั้งหลาย ๒๐ องค์ ได้ปกครอง
คำสอนให้รุ่งเรืองอยู่ในเวदानน ครั้นจำเนียรกาลมาครั้งหนึ่ง พระอรหันต์
เจ้าทั้งหลายกับพระราชา ๓ พระองค์นั้น ได้ประชุมพร้อมกันเป็นมหา
สังฆกรรม พระราชาทั้ง ๓ ก็ได้ดำริถามพระอรหันตทั้งหลายว่า พระผู้
เป็นเจ้าทั้งหลายพระองค์โคตรธรรมาภิรมโภชญาณได้เคยได้เห็นองค์สัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่บ้าง

พระอรหันตทั้งหลายก็ถวายพระพรว่า อาตมภาพทั้งหลายไม่เคย
ได้เห็นองค์สัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ก็ถ้าจะให้มีใครผู้ใดคนหนึ่ง เทวดา
นาคครุฑก็ตามผู้ซึ่งเคยได้เห็นเฉพาะพระพักตร์พระพุทธองค์จะมีบ้าง

ณ ลำดับนั้นโดยน้อมว่าพระยานาคราชคนหนึ่ง ซึ่งได้เข้ามา
ประชุมอยู่ด้วย นาคราชนั้นจึงพูดขึ้นว่า ข้าพเจ้าได้เคยเห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าท่านทั้งหลายจะใคร่ได้เห็นพระองค์ ก็ให้ตกแต่งสถานที่อันหนึ่งให้
ดีสมควร ข้าพเจ้าจะสำแดงรูปสมเด็จพระชินสีห์เจ้าให้ท่านทั้งหลายเห็น
ก็แต่ที่ท่านทั้งหลายเมื่อได้เห็นรูปนั้นก็เหมือนรูปอย่างตะม้ายเหมือนรูปพระพุทธ
องค์ เราขอเตือนไว้ว่าท่านทั้งหลายอย่าได้มีจำนงอภิวาทรูปเราอันเป็น
รูปราคเตย

แล้วพระยานาคราชผู้มมหัทธฤทธิ กอภิวาทพระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย
แล้วก็ไปสู่ที่สุ่มชนนถ์สถาน พระราชาทั้ง ๓ องค์ก็มนิมนทนาการไปคอยดูอยู่
ที่ใกล้

พระยานาคราชกัณณมิตตคนของตนอันประกอบด้วยอิทธิวิชัย
อันบังเกิดแล้วด้วยสุจริตกุศลสัมภารที่ตนได้อบรมมา แต่กวดก่อน ๆ โปน
ให้ปรากฏเป็นพระพุทธรูป มีพระดีรักรายประมาณเท่าองค์สมเด็จพระ
พระพุทธเจ้า แล้วกัณณมิตตพระเชคควนมหาวิหาร กับทั้งทพสัมภารบริวาร
พระเชคควนทั้งสน ให้พระพุทธรูปทรงนถ์ทนาการ นั่งสมาธิพิบพเนงเชิง
อยู่เหนืออัสตตริตนบถดงกนห ด่มบูรณด้วยพระมหาปรีดิ์ลักษณะ แดพระ
อัสตคยานุพยัญชนะ มีพระฉัพพิริศม์แผ่อยู่รุ่งเรืองแวดล้อมด้วยพระอัสติ
มหาดาวก มีพระสารีบุตรพระโมคคัลลานเป็นต้น สำแดงให้ปรากฏแก่
มหาชนเหล่านั้น

ในเวदानันประชุมชนชาวดีหพทวปทั้งสน มีพระยาราชาด
อนุราชาเป็นประธานทั้งหลาย เมื่อใดที่ศนาการพระพุทธรูปก็บังเกิด
ปล้นนาการเดอมได้หาที่จะเปรียบมิได้ ต่างคนก็ให้มหาสาธุการยกแผ่นผ้า
ขนโบกโบย ปรายไปรยสุวรรณหิริญรัชฎีรัตนามาศประดาทศกการบูชา

อาคัยเหตุนพระสังคตกาจารย์ เมื่อจะสำแดงให้พิสดาร จึง
กล่าวเป็นสารคาถาว่า คโต โส ปวโร นาโค เป็นอาทิ แปลว่าลำดับนั้น
นาคผู้ประเสริฐ ได้สำแดงซึ่งพระพุทธรูปมณฑล แก่ท่านผู้เป็นปาโมกข์ของ
ชาวดีหลอ แดพระอรหันตทงหลายเป็นประธาน

เมื่อพระราชาทงหลายกับชาวดีหลอทงปวงได้เห็นพระพุทธรูป
ก็มีอาภุที่จะทรงคนอยู่ได้ ต่างพากันอภิวัตให้ว้ สำแดงความอนุโมทนา
ด้วยอาการอันยกแผ่นผ้าขนไบกไบยเป็นคั้น ผุงประชาชนพากันตั้งการบูชา
พระพุทธรูปเป็นอเนกประการ

เมื่อชนทงปวงต่างพากันถวายอภิวัตอยู่นั้น ก็บังเกิดชนของ
ด้อยองเกล้าด้วยปริดาปราโมทย์แห่งคน ๆ แดวกกล่าว ว่า เมื่อพระสัมพุทธ
เจ้าผู้ทรงพระคุณเช่นนนั้น ๆ ยังมีพระชนมอยู่ เราทงหลายมิได้เห็นพระองค์
ก็แต่ว่าพระพุทธรูปองค์ นาคราชนนั้นใดนมรมคชน ทรงพระดีริวิดาศ
เป็นอนงาม คด้ายราวกับวรูปทอง ก็แต่พระสัมพุทธเจ้าเมื่อพระองค์
ยังทรงพระชนมอยู่นั้นพระองค์เป็นวัตถุทชชนมระาคะอนปราศจากแด้ว ไม่มี
ผู้ใดเสมอพระองค์ทรงคุณดัมบคดัมบรณด้วยพระดีริวิดาศเป็นอนงาม
จะบ้วยกล่าวไปใโยในรูปทรงอันบุคคลจะพึงพรรณนาได้

เมื่อพุทธบริษัททงหลายได้พากันสรรเสริญว่าพันพระพุทธรูป
ดำแดงพระพุทธานุสตาทิกคุณแด้วก็พากันตงนั่งอยู่ตามฐานแห่งคน ๆ ลำดับ
นั้นพระอรหันตเจ้าทงหลาย เมื่อได้เห็นพระพุทธรูปนิตนั้น แด้วก็มี
จิตพิศมัยกำหนดพุทธลักษณะไว้

ครันถวนค้ำรบ ๗ วันแล้ว นาคราชนทงกยงพุทธรูปนั้นให้อันตรธาน
หาย กด้ายเพ็คเป็นมาณพลถวายอภิวัตพระอรหันตทงหลายแด้วกล่าวว้

“ขอพระผู้เป็นเจ้าทรงหทัยจงได้กำหนดจดจำพระพุทธรูปลักษณะไว้เกิด”
แต่พวกไปดู่หนักพิภพแห่งตน

นี่เป็นประณมบริเฉทว่าด้วยพระพุทธรูปลักษณะที่นาคราชนิมิต

บริเฉทที่ ๒

ครั้นเมื่อการที่ศนาพระพุทธรูปได้เห็นพร้อมกันอย่างนั้นแล้ว
พระราชาทอง ๓ องค์ ก็ยังพูนเพิ่มความเต็มใจได้ในพระพุทธรูปเป็นอันมากนัก
จึงอภิวัตพระอรหันต์เจ้าทรงหทัยแล้วดำริว่าโยมทอง ๓ นิมิตปรารภ
จะใคร่สร้างพระพุทธรูปด้วยทองคำดำริด (กัณฑ์) เพื่อประโยชน์
แก่การอภิวัตแต่ทำดีการบูชาของมหาชนทั้งนั้น แดพระราชาทองหทัย

เมื่อพระอรหันต์เจ้าทรงหทัยได้ฟังราชกถาดังนั้นแล้ว ก็ตั้งญาณ
พิจารณาตพธกาดล้นอดคณาคค ก็กำหนดรู้ว่า เมื่อพระศาสดาจารย์
ของเราทรงหทัย เมื่อพระองค์ยังทรงพระชนมอยู่นั้น ได้มีพระผู้มี
พระภาคเจ้าได้ตรัสดำแดงแก่พระอานนทมหาเถรวา พระเจดีย์ทอง ๓ คือ
ปริโภคเจดีย์ ๓ อุทิศเจดีย์ ๓ ตำรายกเจดีย์ ๑ จักเป็นคารวะวัตถุสมควร
อันโลกทั้งปวงบูชา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแด่ความสุขแก่สัตว์โลกทั้งปวง
ตราบเท่าถึงศาสดาของพระตถาคตอันตรธานภายหน้าโน้น เพราะจะ
อาศัยเหตุนี้หรือแต่ การสถาปนาพระพุทธรูป โบราณจารย์จึงได้
กล่าวดั่งเคราะห์ว่าเป็นอุทิศเจดีย์

พระอรหันต์เถรเจ้าทรงหทัย เมื่อได้ทราบแล้วว่า พระพุทธรูป
ก็เป็นบุญชั้นดีสถาน แต่เป็นฐานเหตุที่คงประโยชน์แด่สุขแก่สัตว์โลก

ทั้งหลาย จึงถวายสาธุการอนุโมทนาการสร้างพระพุทธรูปแก่พระราชา
ทั้งหลายนั้น

ขณะนั้นพระราชาทรงรับสั่งให้หาช่างหล่อรูปอย่างคตตถาดให้ปั้นขผึ้ง
ทำเป็นพระพุทธรูป โดยลักษณะตามที่พระอรหันต์คกกับพระราชาทั้งหลาย
ได้กำหนดจดจำไว้ นั้น ครั้นเมื่อการทำรูปหุ่นสำเร็จแล้ว พระราชาทั้งหลาย
ก็ให้ตกแต่งเตาดินขนาดใหญ่ มีเบ้าเตาถ่านตั้งไว้ในท่ามกลางเตานั้น

ณ กาดนั้นฝูงเทพบุตร อสูร ครุฑ มนุษย์ ภูซังค์ คนธรรพ์ วิชาร
กนิหรร ดุ้บรรณ กุมภินท์ เทวดา นาค ยักษ์ แดกคณะมหาพรหมเป็นต้น
ต่างก็นำซึ่ง ทอง เงิน ทองแดง ตำริด เป็นต้น มารวมกันได้ประมาณ
๑๖ บัดตะ (แด่ง) แล้วพากันไปใส่ลงในท่ามกลางถ่าน ณ เตาดินนั้น

ครั้นเมื่อเบ้าเนื้อทองละลายหายมอดดินแล้ว ก็เอาคัมใหญ่ยกเบ้า
นั้นไปเทในปากพิมพ์หุ่น

ณ ขณะนั้นพระราชาองค์หนึ่งทรงถือ มันทนัท เด็ดจไป ๆ มา ๆ
อยู่ทนน ได้ทอดพระเนตรเห็นนายช่างหล่อคนหนึ่งไม่สามารจะทำตาม
พระอนุมิตของพระองค์ได้ ก็ทรงพระพิโรธหวอดด้วยไม่มันทนัทถูกนิ้วมือ
นายช่างนั้น (ให้ได้รับโทมนาการ) ด้วยนิमितเหตุมีประการเท่านั้น พระ
พุทธรูปของพระสัพัญญูเจ้า เมื่อหล่อสำเร็จแล้ว นิ้วพระหัตถ์ไม่บริสุทธ
พิรุชไปนิ้วหนึ่ง เมื่อพระราชาทั้งหลายได้ทอดพระเนตรเห็น ก็ปรึกษากันว่า
เราทั้งหลายจักควรทำลายนิ้วพระหัตถ์ที่ไม่บริสุทธนั้นออกเสียด้วยเครื่องมือ
แล้วจึงประกอบเนื้อทองคำตำริดอื่นเข้าไว้

จึงพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายก็ทูลทักไว้ว่า ไปภายหน้าพระพุทธรูป
จะเสด็จไปสู่ชมพูทวีป เมื่อพระพุทธรูปจะไปในนั้นก็ไปโดยสายน้ำพัดทวน
กระแสไปเห็นอนาจนถ้ำที่สุดแดนหน้าในประเทศนั้น จะมีพระราชอาองค์หนึ่ง
ทรงพระศรัทธาอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธรูปนี้ และพระราชนั้นจะตติง
พระหัตถ์พระพุทธรูปนี้ออกเดี่ยวแล้วทำให้บริสุทธิชน ก็เมื่อกาลใด
พระพุทธรูปค้ำนาถวัน ๒๐๐๐ ปีแล้ว พระเจ้าธรรมิกราชจะเกิดขึ้นในเกาะ
ดีหพ กษัตริย์จะเชิญพระพุทธรูปนี้กลับมาในเมืองนอก มหาชนทั้งหลาย
มีพระราชแตรพระยุพราชทั้งหลายเป็นประธาน ได้ฟังพระอรหันต์เจ้า
ทั้งหลายทำนายคังนแล้วต่าง ๆ ก็พากันชนชมยินดี จึงการขจัดทำให้
พระพุทธรูปบริสุทธิระอาคังนแล้วเชิญชนคังนเห็นอบตตงก่อนประเสริฐ
ประดิษฐานอยู่ ณ ท่ามถางมณฑลแล้วกจัดการบูชาด้วยเครื่องบูชา
สักการ มี ประทีป รูปเทียน ของหอมต่าง ๆ เป็นต้น แล้วทำมกรรม
การนตองตตอด ๗ ทิวาราตรีกาล

ณ กาดนนฝั่งเทพธูร์ อตุร ครุฑ มนุษย์ ภูซงค้ คนธรรพ์ สุปรรณ
กนิกร เป็นต้น คางพากันถอดดอกไม้อองหอมพวงมาดาแดงชัยธงประฎาก
เป็นคังนวิจิตรงามตระการต่าง ๆ มาบูชา

ไซ้แต่เท่านั้นเทวดาทั้งหลาย ๑๐ องค์บ้าง ๒๐ องค์บ้าง ๓๐ องค์
บ้าง ๔๐ องค์บ้าง ๕๐ องค์บ้าง ๑๐๐ องค์บ้าง ๑๐๐๐ องค์บ้าง มีไซ้หน่อย
แต่่นโกฏิบ้าง ได้เนรมิตกายให้เด็กสุขุมอย่างอนูปรมาณูแล้ว เนรมิต
สถานททั้งหลายให้เดเห็นกว้างขวางออกไป เทวดาทั้งหลายได้พากันมา
แต่หมันจักรวาลมาแต่่มอยู่ในจักรวาลเด็วันแต่สถานที่ประดิษฐานคังน

เป็นลำดับตงนค๑ ในระหว่างเทวดาทงหตาย พวกกษ๑ย๑นด๑ค๑บ๑มา ใน
ระหว่างกษ๑ย๑ทงหตายพวกค๑น๑ร๑ร๑พ๑ย๑นด๑ค๑บ๑มา ในระหว่างค๑น๑ร๑ร๑พ๑ทง
หตาย พวกน๑ค๑ย๑นด๑ค๑บ๑มา ในระหว่างพวกน๑ค๑ทงหตาย พวกเว๑น๑ไ๑ทย
ย๑นด๑ค๑บ๑มา ในระหว่างพวกเว๑น๑ไ๑ทยทงหตาย พวกก๑น๑ร๑ย๑นด๑ค๑บ๑มา ใน
ระหว่างพวกก๑น๑ร๑ทงหตาย พวกก๑บ๑ร๑ษ๑ย๑นด๑ค๑บ๑มา ในระหว่างพวกก๑บ๑ร๑ษ
ทงหตาย ค๑ง๑ค๑ตร๑เบ๑น๑ด๑ค๑บ๑มา ในระหว่างค๑ง๑ค๑ตร๑ทงหตาย ค๑ง๑ด๑ว๑ร๑ณ๑จ๑ม๑ร
เบ๑น๑ด๑ค๑บ๑มา ในระหว่างด๑ว๑ร๑ณ๑จ๑ม๑รทงหตาย ค๑ง๑ช๑ง๑เบ๑น๑ด๑ค๑บ๑มา ใน
ระหว่างช๑ง๑ทงหตายค๑ง๑ช๑ง๑ประ๑ฎ๑ก๑เบ๑น๑ด๑ค๑บ๑มา

ผ๑าย๑ช๑าว๑พระ๑น๑คร๑ทงหตายก๑น๑ก๑ณ๑า๑ท๑โก๑ด๑า๑ห๑ด๑เบ๑น๑อน๑ห๑น๑ง๑อน๑เด๑ย๑ว๑ก๑น
มา๑ด๑น๑น๑ิ๑บา๑ค๑ประ๑ช๑ม๑ก๑น เพื่อ๑จะ๑ท๑ค๑น๑า๑การ๑พระ๑พุ๑ท๑ช๑ปา๑ฏิ๑ห๑าร๑ย๑เด๑ย๑ง๑ด๑ท๑ท
ด๑ำ๑เน๑ย๑ง๑ด๑ำ๑ช๑ู๑การ๑ แ๑ด๑ค๑ร๑ย๑าง๑ค๑น๑ค๑ร๑ของ๑เท๑พ๑า๑ม๑น๑ุษ๑ย๑ด๑น๑น๑ห๑ว๑น๑ไ๑ห๑ว๑รา๑ว๑ก๑ะ๑ว๑า
ท๑ทง๑ป๑วง๑จะ๑ธ๑ด๑ม๑ท๑ตาย๑ท๑ว๑ไป

ก๑เ๑แ๑ด๑พระ๑พุ๑ท๑ช๑รู๑ป๑น๑ ประ๑ช๑ม๑ชน๑พุ๑ท๑ช๑บ๑ริ๑ษ๑ท๑น๑น๑ถ๑ว๑าย๑พระ๑นา๑ม
เร๑ย๑ก๑ร๑อง๑ท๑ว๑ก๑น๑ว๑ พระ๑พุ๑ท๑ช๑ด๑ี๑ห๑ง๑ค๑ เพราะ๑เหตุ๑ว๑า๑ท๑ร๑ว๑ด๑ท๑ร๑ง๑อ๑ว๑ย๑วะ๑ทง๑ป๑วง
แ๑ด๑ตะ๑ม๑าย๑ค๑ด๑าย๑ก๑บ๑รา๑ช๑ด๑ี๑ห๑ หรือ๑น๑ย๑ห๑น๑ง๑ว๑า๑ท๑ร๑ว๑ด๑ท๑ร๑ง๑อ๑ง๑ค๑า๑พ๑ย๑พ๑แ๑ง๑อ๑ง๑ค๑
ด๑ม๑เด๑จ๑พระ๑ม๑ู๑ท๑ร๑ง๑พระ๑ภา๑ค๑เจ๑า๑ ท๑ร๑ง๑อ๑ว๑ย๑วะ๑ทง๑ป๑วง๑ตะ๑ม๑าย๑ເ๑ม๑อ๑น๑ก๑บ๑รา๑ช๑ด๑ี๑ห๑

ค๑ร๑น๑เม๑อ๑การ๑ม๑ห๑ก๑ร๑ม๑ด๑ม๑โ๑ก๑ช๑ถ๑ว๑น๑ค๑ำ๑ร๑บ๑ ๑๗๑ ว๑น๑แ๑ด๑ว๑ ถึง๑ว๑น๑อ๑ฎ๑ฐ๑ู๑มี
ค๑ด๑ี๑ท๑ ๑๘๑ ประ๑ช๑ม๑ชน๑ม๑ี๑พระ๑ราชา๑เบ๑น๑ประ๑ช๑า๑น๑ ก๑เ๑ได้๑เช๑อ๑ญ๑พระ๑พุ๑ท๑ช๑ด๑ี๑ห๑ง๑ค๑พ๑ร๑อ๑ม
ค๑ว๑ย๑เค๑ร๑อง๑ม๑ห๑น๑ค๑ด๑ี๑ก๑การ๑ไป๑ประ๑ดิ๑ษ๑ฐ๑า๑น๑ไว้๑ใน๑ห๑อ๑ง๑ม๑ณ๑ท๑ป๑ อ๑น๑เบ๑น๑ที่
ประ๑ดิ๑ษ๑ฐ๑า๑น๑พระ๑ท๑น๑ค๑ธา๑ค๑ุ๑น๑

อ๑น๑น๑เบ๑น๑ท๑ุ๑ค๑ย๑บ๑ริ๑เฉ๑ท๑ใน๑การ๑ด๑ำ๑ร๑าง๑พระ๑ด๑ี๑ห๑ง๑ค๑พุ๑ท๑ช๑รู๑ป๑ด๑ำ๑เร๑็๑จ๑ด๑ง๑ค๑อน๑ห๑น๑ง

บริเนทที่ ๓

จำเดิมแต่^๕นั้นมา ประชุมชน^๕มีพระราช^๕าเด^๕เด^๕นา^๕บ^๕ดี^๕เป็น^๕ค^๕น^๕ ก็^๕ไ^๕ค^๕
บุ^๕ชา^๕พระ^๕พุ^๕ท^๕ธ^๕์^๕ห^๕ิง^๕ค^๕ว^๕ร^๕ถ^๕ก^๕ข^๕ณ^๕ะ^๕โดย^๕ส^๕ัจ^๕จะ^๕เค^๕าร^๕พ

เ^๕้า^๕ย^๕ว^๕า^๕พระ^๕อิ^๕น^๕ท^๕ร^๕พระ^๕พร^๕ห^๕ม^๕เป็น^๕ค^๕น^๕ก^๕ดี^๕ เท^๕ว^๕ดา^๕เด^๕ย^๕ก^๕ษ^๕เ^๕ด^๕นา^๕ค^๕ก^๕ดี^๕
เท^๕พ^๕ย^๕เจ^๕า^๕ท^๕ง^๕ป^๕ว^๕ง^๕น^๕น^๕ก^๕ไ^๕ค^๕พ^๕า^๕ก^๕น^๕บุ^๕ชา^๕พระ^๕ดี^๕ห^๕ิง^๕ค^๕พ^๕ุ^๕ท^๕ร^๕ู^๕บ^๕ ค^๕่อ^๕มา^๕ใน^๕กา^๕ด^๕ภ^๕าย^๕ห^๕ด^๕ง^๕
พระ^๕ส^๕ุ^๕ม^๕น^๕เท^๕ว^๕ดา^๕ พระ^๕กา^๕ม^๕เท^๕ว^๕ดา^๕ พระ^๕ร^๕า^๕ม^๕เท^๕ว^๕ดา^๕ พระ^๕ถ^๕ก^๕ข^๕ณ^๕เท^๕ว^๕ดา^๕ ผู้^๕
มี^๕ม^๕ห^๕ิ^๕ท^๕ิ^๕ท^๕ุ^๕ท^๕ท^๕ง^๕ห^๕ด^๕าย^๕ ก็^๕ไ^๕ค^๕เป็น^๕เท^๕พ^๕าร^๕ก^๕ษ^๕ของ^๕พระ^๕พุ^๕ท^๕ธ^๕์^๕ห^๕ิง^๕ค^๕ค^๕่อ^๕มา

จำ^๕เด^๕ิม^๕แต่^๕น^๕ั้น^๕มา^๕น^๕า^๕น^๕ น^๕ับ^๕ต^๕า^๕ค^๕บ^๕บ^๕มา^๕จ^๕น^๕ด^๕พ^๕ุ^๕ท^๕ธ^๕์^๕ค^๕ิ^๕ร^๕า^๕ช^๕ ๑๕๐๐ ใน^๕
กา^๕ด^๕น^๕ห^๕มี^๕พระ^๕รา^๕ชา^๕อง^๕ค^๕ห^๕ิง^๕ ท^๕ร^๕ง^๕พระ^๕น^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕ พระ^๕เจ^๕้า^๕ไ^๕ด^๕ย^๕ร^๕ง^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ท^๕ค^๕พิ^๕ช^๕
ร^๕า^๕ช^๕ร^๕ร^๕ม^๕ ไ^๕ค^๕เ^๕ด^๕ว^๕ย^๕ร^๕า^๕ช^๕ย^๕อ^๕ย^๕ใน^๕เ^๕ม^๕เ^๕ง^๕ส^๕ุ^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ เ^๕ด^๕มี^๕ค^๕ำ^๕อ^๕ธิ^๕บ^๕า^๕ย^๕ว^๕า^๕พระ^๕อง^๕ค^๕
ท^๕ร^๕ง^๕พระ^๕น^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕ *ไ^๕ด^๕ย^๕ร^๕ง^๕ค^๕น^๕น^๕ พระ^๕อง^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ก^๕ร^๕ร^๕ม^๕ ท^๕ร^๕ง^๕ก^๕ิ^๕จ^๕ ท^๕ร^๕ง^๕พระ^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕
ป^๕ระ^๕กา^๕ร^๕ไ^๕ค^๕ มี^๕อ^๕ธิ^๕บ^๕า^๕ย^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ค^๕ เ^๕พ^๕ระ^๕เ^๕ห^๕ตุ^๕ไ^๕ค^๕น^๕น^๕ ไ^๕ค^๕ย^๕อ^๕ธิ^๕บ^๕า^๕ย^๕ว^๕า^๕ พระ^๕
อง^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕พระ^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕น^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕ พระ^๕เจ^๕้า^๕ส^๕ุ^๕ร^๕ร^๕น^๕ร^๕ง^๕ค^๕ ค^๕็^๕อ^๕พระ^๕อง^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ก^๕ด^๕ำ^๕ห^๕า^๕ญ^๕
ใน^๕กา^๕ร^๕ค^๕ิ^๕ก^๕ เ^๕ด^๕มี^๕พระ^๕ก^๕ุ^๕ศ^๕ด^๕ล^๕ม^๕ภ^๕า^๕ร^๕ท^๕ำ^๕ให้^๕พระ^๕อง^๕ค^๕เ^๕ด^๕ย^๕จ^๕น^๕ด^๕า^๕ด^๕ ท^๕ร^๕ง^๕พ^๕ด^๕
๕ ป^๕ระ^๕กา^๕ร^๕ ค^๕็^๕อ^๕พ^๕ด^๕ช^๕ำ^๕ร^๕ี^๕ มี^๕พระ^๕ก^๕ำ^๕ด^๕ัง^๕ภ^๕าย^๕เ^๕ง^๕เ^๕ร^๕ง^๕ ๑ พ^๕ห^๕พ^๕ด^๕ มี^๕พ^๕ด^๕พ^๕า^๕ห^๕นะ^๕
ม^๕าก^๕ ๑ โภ^๕ค^๕พ^๕ด^๕ มี^๕โภ^๕ค^๕ด^๕ม^๕บ^๕ค^๕ด^๕ม^๕บ^๕ุ^๕ร^๕ณ^๕ ๑ อ^๕ม^๕ัจ^๕จ^๕า^๕ภ^๕ิ^๕ช^๕า^๕ค^๕ิ^๕พ^๕ด^๕ มี^๕ก^๕ำ^๕ด^๕ัง^๕ค^๕็^๕
อ^๕ำ^๕มา^๕ต^๕ย^๕ร^๕า^๕ช^๕เ^๕ด^๕น^๕า^๕ด^๕ว^๕น^๕มี^๕ต^๕ระ^๕ก^๕ุ^๕ด^๕ม^๕ัง^๕ค^๕ัง^๕มา^๕ห^๕ด^๕าย^๕ช^๕ว^๕ค^๕น^๕ ๑ บ^๕ั^๕ญ^๕ญ^๕า^๕พ^๕ด^๕ ท^๕ร^๕ง^๕
พระ^๕บ^๕ั^๕ญ^๕ญ^๕า^๕ร^๕อ^๕บ^๕ร^๕ุ^๕ด^๕ร^๕ร^๕พ^๕ก^๕ิ^๕จ^๕ท^๕ง^๕ป^๕ว^๕ง^๕ท^๕ว^๕ไ^๕ป^๕ ๑ ต^๕ั^๕ว^๕ย^๕อง^๕ค^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕มี^๕ป^๕ระ^๕มา^๕ณ^๕ด^๕ัง^๕น^๕
จ^๕ึง^๕ท^๕ร^๕ง^๕พระ^๕น^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕พระ^๕เจ^๕้า^๕ไ^๕ด^๕ย^๕ร^๕ง^๕ค^๕เ^๕ด^๕ (พระ^๕น^๕า^๕ม^๕ ๑)

* ซึ่งเรียกว่าพระเจ้าไสรรงค์ หรือสุรณรงค์หรือสุนรงค์ โดยมคธภาษานั้นผันแต่ศัพท์ว่า
“ร้วง” หมายความว่า พระร้วงนั่นเอง

เป็นต้น ได้พร้อมกันสร้างให้สำเร็จลงในวันเดียว เดียวกันยังประดิษฐาน
อยู่ ณ พระนครนั้น ชาวพุทธบริษัททั้งหลายได้พากันทำดีการบูชามาจนทุก
ทีวารাত্রีกาด

อีกประการหนึ่งพระพุทธรูปนันทเทวารักษ์คือ พระสมนเทพ พระ
รามเทพ พระลักษณเทพ พระกามเทพ ผู้ศักดิ์สิทธิ์ได้พทกษัรรักษาอยู่
ชั้วกาดทุกเมื่อ

ครั้นเมื่อพระเจ้าสุริยราชได้ทรงทราบ จึงมีรับสั่งแก่พระเจ้านคร
คีรีธรรมราช ให้ถือเอาอำนาจอิทธิฤทธิ์พดเดชาานุภาพของพระองค์เป็น
อุบายไปคุกคามพระเจ้าดงกา แดมหาชนชาวนครให้ลดละมานะทีสุียมตาม
อุบายก้ำดั่งบัญญัติของพระเจ้านครคีรีธรรมราช ให้ได้พระพุทธรูปหิ้งค์มา
ถวายพระองค์ให้ได้ทรงบูชาแก่เดวกัน

แล้วทรงให้ปฏิญาณว่า ถ้าทำได้สำเร็จพระราชประสงค์ พระองค์
จะมีบำเหน็จแก่พระเจ้านคร ให้ถึงพระทัย

เมื่อพระเจ้านครคีรีธรรมราชได้รับพระโองการแล้ว ก็จัดเรือ
บรรทุกของอันมีค่าเต็มถ้ำ จัดทูตให้ประจำดั่งไปยังเกาะดีหพ ครั้นถึงแล้ว
ราชทูตก็เข้าเฝ้าถวายบรรณาการอันมีค่า แล้วก็ทูลเบิกส่งบรรเลวีญพระ
เกียรติยศพระเจ้าสุริยราชว่า ทรงมหิทธิฤทธิ์พดเดชาานุภาพมาก เจ้าอุบาย
เฉียดยวณดาตในพิชัยสงคราม แดดำคัมภีร์ก็ถวายราชดำถันอันแต่ดง
ถันถวมิตรไมตรี แดขอพระพุทธรูปหิ้งค์เพื่อจะมาบูชา

ฝ่ายพระเจ้าดีหพราช ได้ฟังคำทูลแต่คำราชดำถันก็ทรงพระโสมนัส
ด้วยถ้อยคำไพเราะอันพระองค์ไม่เคยได้ฟังมาแต่ก่อน แล้วตรัสปรึกษา
การด้วยข้าราชการผู้ใหญ่ว่า เราจะต้องให้พระพุทธรูปหิ้งค์ตามราชดำถัน

หรือประการใด เสนาบดีผู้ใหญ่จึงกราบทูลบรรยายว่า พระอรหันต์เจ้า
ทั้งหลาย ๒๐ องค์ได้ทำนายไว้ว่า พระพุทธบริษัทจะไปสู่ชมพูทวีป แล้ว
ทวนกระแสแม่น้ำไปจนถึงแดนแม่น้ำแคว ที่นั่นในประเทศนั้นจะมีพระเจ้า
ธรรมิกราชพระองค์หนึ่ง จะไ้บรรณะปฏิสังขรณ์นพพระหัตถ์ให้บริสุทธิ
แล้วจะบูชาอยู่ชวภาคนาน ต่อเมื่อใดพระพุทธศาสดาณวัน ๒๐๐๐ ปีแล้ว
จะมีพระเจ้าธรรมิกราชอีกพระองค์หนึ่ง เสด็จราชย์ในกรุงดีหพ กษัตริย์
พระองค์นั้นจะได้เสด็จพระพุทธสิหิงค์กลับมาสู่นครนอก ก็เหตุมโฆธาณกธา
ก่ดาวมาเป็นดังนี้ ขอพระองค์จงทรงพระวิจาร์ณคดีด้วยพระองค์เองเถิด

เมื่อพระเจ้ากรุงดีหพได้ทราบประพาศเหตุดังนี้แล้ว ก็ตกตงเป็น
อันยอมยกพระพุทธสิหิงค์ให้ตามราชดำล้น จึงได้จัดการสมโภชบูชาเป็น
การดังอีก ๗ ทิวาราตรีภาค

พระสังคาคีฬากจารย์เจ้า เมื่อจะเสด็จอรธนนให้แจ้ง จึงดำแดงซ้ำ
ความอีกว่า เมื่อพระเจ้าดีหพได้ทราบพระราชดำล้นแล้ว ก็มีพระราช
หฤทัยยินดีเบิกบาน แลได้ประชุมชาวพระนครทั้งพระสังฆกำหนดการ
สโมสรดมโภชตลอด ๗ ทิวาราตรี บูชาพระพุทธสิหิงค์เจ้าแล้ว ก็ตั้ง
สัตยาธิษฐานทูลขออัจฉยาการวิงวอนขมาว่า ข้าแต่ดมเด็จพระสังคาคีฬ
สัมพุทธเจ้า ณ กาดบดินบงเกิดมพระยาเอกราชธรรมิกราชพระองค์หนึ่ง
ปรากฏพระนามว่าพระเจ้ารงค์ราช (& อีกพระนามหนึ่ง) เป็นพระเจ้า
ทรงไชย ทรงมหิทธิฤทธิเดชทรงพระวิริยภาพ บรมกษัตริย์พระองค์นั้นทรง
พระศรัทธาปล้นนาการเด้อมได้ในคำล้นาของพระองค์ ได้รับสั่งให้พระเจ้า
ศิริธรรมราชอาราธนาเสด็จเดด็จพระองค์ไป เพื่อกการบูชาสักการเด
ประโยชน์เกอกุดแก่ชาวชมพู

ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาเสด็จไปสู่ชมพูทวีป โดยพระทัย
อนุเคราะห์แก่บรมกษัตริย์นั้น อีกประการหนึ่งแต่เมื่อพระองค์เสด็จไปแล้ว
ขอจงได้ทรงดำแดงพระปาฏิหาริย์ให้ปรากฏแก่พระราชาทรงหทัย มีพระเจ้า
ศรวงษ์เป็นประธาน (๖ อีกพระนามหนึ่ง) ให้มีพระกมดัดันดานทรง
เดอมได้ในพระองค์จงหนักหนาเถิด

เมื่อพระเจ้าผู้พิชิตได้กระทำสัตยาธิษฐานดังนั้นแล้ว ก็เสด็จเข้า
ประคองพระพุทธรูปหิ้งค์แห่นแห่ไปด้วยมโหฬาร ลักการบูชาพิเศษทั้งหทัย
ให้ประดิษฐานเหนือบวรบัลลังก์ อันประดับประดางาม ณ ท่ามกลางบวร
นาวา ซึ่งตกแต่งไว้เป็นอย่างดี แล้วจึงถวายอภิชาติตาทะพุทธรูปหิ้งค์มาจัด
ราชดำเนินบรรณาการ มอบให้ในมโหฬารทุก แล้วก็เสด็จเข้าสู่พระนคร
จำเดิมแต่เข้ามา นายด่านเฝ้าก็เดินเฝ้ามา เมื่ออยู่ข้างดงไม่ดำมารถจะ
ตดเต่าใบตัดสายระวางหย่อนก่อนศิลา (ล้ม) ทั้งได้ เรือก็กระทบหิน
พินพิการ (ปลาวัว) ทำตายแตกเป็นจุณวิจุณไป

ฝูงชนทั้งหทัยตายด้วยจมน้ำ และเป็นเหยื่อแก่เต่าไปตามจฉาชาติ
ฝ่ายพระดีหิ้งค์พุทธรูปนั้นก็ลอยไปในน้ำโตจมน ดำแดงอาการทรงน็ด ثنا
การด้วยพุทธรูปวิจิตรเป็นอนงาม ดอยกระเพื่อมมาตามคลื่น ผนเบอง
พระพักตร์ตรงต่อพระนครศิวิธรรมราช ในคราวนั้นก็เปนคราวที่พระศมฺพร
เทวดา แต่พระอากาศเทวดาก็มาสู่เทวดามากมเดี่ย หาได้อยู่พิทักษ์รักษา
พระพุทธรูปหิ้งค์ไม่

ในเรื่องนี้ ถ้าจะมีคำใจทักแต่คำบริหารมีชนกดี ถ้าจะมีคำแก้
ปรวาท้อย่างนี้ไซ้ ว่าการที่พระศมฺพรมานั้นเป็นด้วยอิทธิคุณภาพของ
เทวดา

ตกว่าที่ก็จะฟังกันว่าไม่ใช่อำนาจเทวดา ก็เพราะเหตุใดเด้อ ถ้าหากว่าถ้าเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ของเทวดาไซ้ร ก็เพราะเหตุใดเทวดาเหล่านั้นจึงปล่อยพระดีหิงค์ไว้กตางทะเลเด้อ เทวดาบางเหล่าก็คิดเค้นได้ แต่ทั้งจะขัดแก่การเข้าดีเทวดามากมด้วย เพราะเหตุนี้จึงว่าไม่ใช่เทวานุภาพ

ปรวาทจึงถามว่า กระนั้นก็จะเป็นอนุภาพของใครเด้อ ก็จะต้องว่าเป็นอนุภาพของพระพุทธดีหิงค์เองนะซี ถ้าเช่นนั้นพระพุทธดีหิงค์ก็จะทรงอิทธานุภาพนะซี เหตุใดจึงไม่รักษาประชุมชนที่มาด้วยคนเด้อ ปล่อยให้หนีหายตายเสียในปากมัจจุราชเด้อ แต่พระพุทธดีหิงค์เองก็ต้องตกกตางทะเลด้วยเด้อ

ปรวาทจึงแก้ว่า ไม่ใช่อนุภาพพระพุทธดีหิงค์ แท้จริงความหนีหายตายโหงนั้นเป็นบุพกรรมของดีดั่งทองปวง ไม่ใช่เป็นอย่างอื่น ความเป็นอย่างอื่นในดั่งด้าวต่างหาก พระดีหิงค์พุทธรูปยอมรักษามนุษย์เหล่านั้นไม่ได้ ชนขอว่าบุพกรรม ถึงแม้ว่าพระบรมศาสดาจารย์เจ้ายมพระชนมอยู่ ก็ไม่สามารถที่จะห้ามความตายใดคนใด คตายกับเรื่องวิฏฐภราช ผู้ทำคักกับด้วยศากยราชทงหลาย สมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้าก็ได้เสด็จไปห้ามชนทงต้องนองต้องครงแต่ พระองค์ยังไม่อาจห้ามได้ ครั้นพระองค์เสด็จกลับมาแล้ว ศากยราชทงหลายก็ได้พากันตายสิ้น ฝ่ายวิฏฐภก็ขับพดกตบบมาถึงแม่น้ำจระวัดชมนุมพดอยู่ ณ หาดทราย พอถึงกตางคนบงเกิดฝนฟ้าใหญ่ตกน้ำไหลมาท่วมกองทัพ ผู้คนกำลังหัดบักพากันตายแต่ถูกถ่ายน้ำพดตงทะเลเด้อ

ที่ ณ กาดนี้ พระพุทธดีหิงค์หาซึ่งความใดก็จริง แต่ว่าสมบรณ์ด้วยอิทธานุภาพ ๓ ประการ คือ อธิษฐานพดของพระอรหันต์เจ้าทงหลาย ๑ อธิษฐานพดของพระเจ้าดีหพรราช ๑ ถัดนพดของพระดีมมาดีมพุทธเจ้า ๑

เพราะเหตุนั้น พระพุทธหิงค์ไม่อาจจะรักษาคนเหล่านั้น อนัน
เป็นคำสัจว่าที่กล่าวแก่ ถาดังนแฉว ปรวาทักจะไม่เห็นทางกล่าวตอบได้
อย่างไร จะต้องให้คำสาธุการว่า เรื่องนี้เป็นปาฏิหาริย์ของพระพุทธหิงค์
เจ้าแฉว

ณ กาดเมื่อพระพุทธหิงค์มาไกลเมืองนครคีรีธรรมราชนั้น พระ
สมุทรวทวดาก็มาจากทวดมาคม ได้เห็นพระพุทธหิงค์กำลังดอยนาอยู่ ก็
เสด็จมาเข้าสู่นพระเจ้านครคีรีธรรมราชว่า พระองค์ตั้งราชทูตไปขอพระ
พุทธหิงค์ต่อพระเจ้าสหพรราชน พระเจ้าสหพรราชก็ได้ทำสักการบูชา
สมโภชตั้งพระหิงค์ ๗ ทวาราศรี แล้วเชิญแห่มาสู่ท่าเรือมอบให้แก่
ราชทูตแฉว ก็แฉวราชทูตได้เชิญพระพุทธรูปนั้นมาถึงกาดทเวเดเรือแตก
เสียแฉว ชนทั้งหลายตายหมด พระสมุทรวทวดรูปเจ้าได้นัดทนาการอยู่
เห็นอหวางนาดอยมาจนกาดยามนคร ๓ วันแฉว จะมาถึงแฉวแฉวนน ขอ
พระองค์จงจัดเรือพร้อมด้วยเครื่องสักการ เสด็จไปต้อนรับโดยด่วนเถิด

พระสมุทรวทวดาเข้าสู่นกาดวงนแฉว ก็อัครราชนาย ฝ่ายว่า
พระเจ้าคีรีธรรมราช ก็คนพระบรมมโดยทเวานภาพปลุก แฉวกริบแฉว
สั่งให้นายดำเภาจัดเรือใหญ่ ๓ ลำ เรือเล็ก ๗ ลำพร้อมด้วยเครื่องสักการ
แฉวออกไปเที่ยวค้นหาพระพุทธหิงค์ก็ได้พบดอยอยู่เหนือหงน้า ทุกคน
ก็พากันปลมใจแฉวชานด้วยปลคิ ถวายนมสักการแฉว เชิญชนประดิษฐาน
เหนือออดังกตาอาสน์ ณ ท่ามกาดวงเรือใหญ่แฉว ทำสักการบูชาแฉวเรือ
กลับมา แฉวก็ไชเรือเร็วให้ดวงหน้าไปทุดพระเจ้านครให้ทราบ เมื่อพระ
องค์ได้ทรงสดับประพตติข่าวดำด้นดงนนั้น ก็ทรงพระเกษมสันต์ได้มนต์ ยก
พระหัตถ์ประณมอภิวทนาการ สรรเสริญพระพุทธรุคณาว่า อโห โอ

ขนั้นขอว่าพระคุณพระพุทธองค์แล้วจะหาเปรียบมิได้ เป็นอจินตวิสัยแท้
เพียงแต่พระพุทธรูปอันหาซึ่งความได้ ครั้นเรือท่าตายแล้ว ก็ยังไม่หวั่นไหว
เด่นมาสู่เราจนได้ คงแทนไปเข้าพเจ้าจะขอถึงพระพุทธคุณและพระธรรม
คุณ ทั้งพระสังฆคุณด้วยเป็นสรณะที่พึ่ง คราบเท่าชั่วกาลชั่วชีวิต

เมื่อพระเจ้านครได้ตรัสรู้พระพุทธรูปแล้ว ก็จัดการคอยรับรอง
พระพุทธรูปนั้น ครั้นถวญการบวชนที ๓ เรือพระพุทธรูปดีหิงคก็มาถึงท่า
พระราชชาติทรงทราบแล้ว ก็ให้คัดกรองร้องบ่าวประกาศชาวพระนคร ให้
ถือดอกไม้ของหอมเป็นต้นมา แต่ให้ตกแต่งอเนกบุชชาอุปกรณวิเศษมี
ประเภทเป็นต้นว่า หม้อทอง หม้อเงิน อันเต็มด้วยน้ำหอม นาดอกไม้จุก
เป็นต้นบ้าง เป็นต้นว่า จามร วิชนี ฉัตร ธงปฏึกต่าง ๆ มีคนอัน
วิจิตรด้วยทองแดงเงิน แดมนั้นแดงแก้ว ๘ ประการเป็นต้นบ้าง แดเบญจางค
คนตรี มีพินแดงตะโพน เบ็งมาง กดองตั้งข บดินเตาธว เป็นต้นบ้าง
ต่างประโคนมบนดอกศพด้าเนียงเคียงกองอยู่มี ยกทพออกจากพระนคร
ด้วยพวกพด มโหฬารสักการมากเห็ดอประมาณ ประหนึ่งห้วงทะเลหดวง
เดินดวงไปสู่ท่าเรือแล้ว ดวงของเห็ดนั้นตง ประณมให้ถือภิวาทบุชชา
ตั้งมนต์การค่านึงประหนึ่งว่าองค์พระทศพตญาณเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่
แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระสังฆพุทธเจ้า กิริยาที่พระองค์
เจ้าเสด็จมานเป็นกาวดี เป็นดำชุกมนาการ เพื่อนุเคราะห์แก่ฝูงเทวดา
แด่มนุษย์ มีเห็ดอาษาพระพุทธเจ้าทงหตายเป็นต้น ณ ทน อีกประการหนึ่ง
พระคำสอนาของพระองค์จะดำรงจำเวญอยู่ถวน ๕,๐๐๐ พรรษาเพื่อประโยชน์
แด่สุขแก่ชนทงหตาย มีพระเจ้าวรางคราชเป็นต้น

เมื่อพระเจ้าศิริธรรมราชได้รำพันต่อพระดีหิงค์พุทธรูปดังนี้แล้ว
ก็ถวายอภิวาทเชิงญเด็จ์จพระพุทธรูปให้นิรันตนาการ ฌยานสู่วรรณตีวีกา
แห่เข้าภายในพระนครพร้อมด้วยบุชชาติการวิเคษทั้งหลาย เชิญให้ประ
ดิษฐานอยู่เหนือบรรบดงกอนคงไว้ ณ ท่ามกลางมณฑปในพระदानหลวง
อนันเป็นนิทานที่พระพุทธรดีหิงค์พุทธรูป ได้เข้ามาสู่ชมพู่เป็น

บริเนทที่ ๓

บริเนทที่ ๔

ถัดมานน พระราชา พระอุปราช พระยุพราช พระราชบุตร
และพระราชเทวี พระสนมนางทั้งหลาย มีหมื่นชาวพระนคร แดเด่นา
อำมาตย์เป็นคณ แวดล้อมเป็นยศบริวาร ได้พากันไปทำการสักการบูชา
ด้วยน่านาถักการวิเคษต่าง ๆ ตลอด ๗ ทิวาราตรีภาค

ไซแต่เท่านั้น เทพเจ้าทางหลายมีพระอินทร์พระพรหมเป็นคณ ก็
ไปรยปรายทิพยบุชชาติการวิเคษ ให้คกมาแต่อากาศเพื่อจะบูชา

ฝ่ายพระเจ้าศิริธรรมราชได้ทอดพระเนตรเห็นมหัศจรรย์ดังนั้น ก็
ทรงพระเกษมสันต์ได้มนต์สุดที่จะประมาณ ทรงเปล่งอุทานว่า ข้าแต่
ดมเด็จพระเทพยครุเจ้า ข้าพระพุทธรเจ้าไม่เดี่ยที่เกิด คือความเกิดของ
ข้าพระองค์มีผล ข้าแต่ดมเด็จพระทศพลโลกนาถเจ้า นัยน์ตาของข้าพระ
พุทธรเจ้าเดาก็ไม่มีค คือสว่างแต่เห็นผลค่านาของพระพุทธรองค์เจ้าน
ข้าพเจ้าโดยกชนแควดถักการอันควรแก่บุชชาติการของข้าพระบาทก็
ได้รดองดมโภชพระองค์แล้ว ขอดมเด็จพระโลกนาถเจ้า จงอนุเคราะห์แก่

ข้าพระองค์ทรงดำแดงปาฏิหาริย์ ในท่ามกลางประชุมชน เพื่อให้ผดเจริณ
สุขประโยชน์เกื้อกูลแก่ประชุมชนแด่ถึงสุดคติในทิพย์สวรรค์อันประเสริฐ

เมื่อพระเจ้าศิริธรรมราช เสด็จอุทยานดงนั้นแล้ว พอลาตาม
ประกาศอาราธนา โดยอำนาจกำลังบุพพประโยชน์พยากรณ์ของพระอรหันต์
เจ้าทงหตาย ๒๐ พระองค์ แด่อำนาจกำลังดีที่ยาธิษฐานของพระเจ้าดีหพราช

ขณะนั้นพระสังข์พุกทรรูปเจ้า ก็เสด็จจากบวรบรรตดงกอดัน ดอย
ชนไปสู่พนนภาภาคทรงนิลทนาการอยู่ณคณมพร เสด็จพระฉัพพิชรังดี
อันบวรรุ่งโรจน์โชคนาการสว่างทั่วทิศานทิศ ประชุมพุทธบริษัททงหตาย
ครันได้เห็นดงนกกพากนถวายเป็นชดชวดตเห็นอเคียรเกตาแห่งตน ๆ แด้ว
ต้องดำธุการดีรเวริญพระพุทธรุณกระทำดีการบูชาก่าง ๆ มีอันชูโบก
แผ่นผ้าดำธุการเป็นตน

ฝ่ายพระเจ้าศิริธรรมราช เมื่อทอดพระเนตรเห็นอศักรรยเดทพิพ
ตักการนั้น ๆ ก็ถวายเป็นนทนาการ แด้วเสด็จมาโดยดงน ดั่งพดโยธาของ
พระเจ้าสุรงควรวราช (๗ อักพระนามหนึ่ง) ซึ่งคงทพแรมอยู่นั้น ให้รับ
เร่งกันไปทนต์ประพฤติเหตุทงปวงแก่พระเจ้าสุรงควรวราช

พระเจ้าสุรงควรวราช เมื่อพระองค์ได้ทรงสดับแดวกัทรงโลมนันต์
พระราชหฤทัยซาบซ่านไปด้วยพระปริตตา จึงยกพระหัตถ์ทำอัญชดักกรแด้ว
ก็ถ้วดำธุการดีรเวริญพระพุทธรุณแด้วรับตั้งให้คักดองร้องประกาศกอนทพิพของ
พระองค์ทุก ๆ คน ให้ถือเครื่องดีการบูชาก่าง ๆ พระองค์ก็พร้อม
ด้วยพระอุปราชยุวราชแด้วหม้ออำมาคัยมีสุริโยธาเป็นต้นแวดด้อมเดด็จไปสู่
เมืองศิริธรรมราชนครแด้ว พระองค์ก็เสด็จทรงดำเนินด้วยพระบาท

ทอดพระเนตรในเบ้องบนกระทำอัญชต์เห็นอพระเคียรเกล้า อภิวาทพระ
พุทธลีหังค์แล้วกดำวคาถานิมนต์ เพื่อเชิญพระพุทธรูปไปว่า ข้าแต่สมเด็จพระ
พระโตกนาถเจ้า ๆ พระพุทธรองค์ทรงมหิทธิฤทธิ์ในโตก ข้าพระบาทถวาย
ประณามพระพุทธรองค์ผู้ประเสริฐในไตรภพ ข้าพระบาทปรารภนาจะใคร่
เชิญพระพุทธรองค์เจ้าจากเมืองนี้ไปสู่เมืองโน้น ขอพระองค์ทรงยินดีแด
อนุเคราะห์แก่ชมพูแดเทพยดาทั้งหลายในภวาลัยเกิด คำสั่งนาของพระองค์
จะดำรงจำเวิญอยู่ชวกาล พระองค์เสด็จไปสู่เมืองสุโขทัยในอาณาจักร
ของข้าพระองค์อันเป็นพระนครมั่งคั่ง ดมบรรณรรมยกกว่าเมืองนเป็นอน
มาก ถ้าแม่พระองค์จะเสด็จจากเมืองศรีธรรมราชไปสู่ทางชดमारค เพื่อ
การอนุเคราะห์แก่ข้าพระบาททั้งหลายแล้ว ขอพระชนลให้เจ้าจงเสด็จดง
สู่เบ้องเคียรเกล้า แห่งข้าพระบาท แดวเสด็จทรงนลัทนาการให้ประชุม
สาธุชนได้เห็นพร้อมกัน ณ กาดบดิน พอชาดคำอาราธนา ณ ขณะนั้นพระ
พุทธรูปก็เดอนดงจากอากาศมีกรยาอันประดิษฐานอยู่ ณ เบ้องพระเคียร
บรมกระษัตราธิราชเจ้า

ณ ลำดับนั้น ประชุมชนชาวพระนครทงหลาย ทั้งภายในภายนอก
แดห่มุพหตพตนิกายก็พากันเอิกเวีกด้องสาธุการอยู่องมี แดวบรมกษัตริย์
ก็อัญเชิญพระพุทธรูปให้เดอนดงจากเบ้องพระเคียรให้ประทับ ณ สุวรรณ
ลลิกา แหนแห่ไปด้วยอมิตมุขาลักการะมากประมาณทงพตโยธาหาญห่มุ
พยุหะแเด่นยากร พร้อมด้วยพระราชวงค์แวดล้อมเป็นยศบริวาร
โดยลำดับ จนถึงกรุงสุโขทัยราชธานี

เพราะเหตุนี้พระสังคหิกาทจารย์เจ้าท่งหลายจึงแต่งอรฆณ
ด้วยอำนาจคาถาพัน ให้เป็นเครื่องประดับได้ศกควรยินดีว่า อิศราขวโร
เป็นอาทิ แปรความก็ซ้ำในหนังสือว่าพระราชวงค์เจ้า เมื่ออัญเชิญ
พระพุทธรูปอันประเสริฐให้ดอยดงสู่พระเคี้ยวเกล้าในทันใดแล้ว ก็
อาราธนาให้ทรงนิวัติทนาการในพระวอทองอันมองไถ่งามวิจิตรด้วยช่อฟ้า
แล้วแห่หอมด้วยศรียงคนตรี คือตะโพน บัณเฑาะว์ ดังขลุ่ย กดอง
กองกักพดกดินทองเพื่องราชบขานประสาธน์ แต่ดวนเห็ดที่จะประมาณ
บรมกษัตริย์ก็เล็ดจด้วยมหันตยศ บิรवारแควด้อมด้วยราชวงค์เสนา
โยชามาตย์ราชรถพดมาข้างแฉะเดินเทาดวนหาวยุ งามตระการแต่ตะ
กระบวน ๆ ต่าง ๆ กัน สู้ที่จะว่าพนอกเห็ดออกคณนา

สมเด็จพระราชวงค์เจ้า พระองค์ประกอบด้วยพดเสนาต่าง ๆ
มากดิ่งห้วงทะเลหลวง มีอาจะที่จะประมาณได้ ทั้งพระกุดเห็ดที่จะ
ประมาณ ได้บังเกิดบริบูรณ์ในพระองค์ ๆ เล็ดจทรงนำประคอง
พระพุทธรูปหิ้งค์เจ้าไปโดยพระหัตถ์ คราบเท่าบรรดถึงกรุงสุโขทัยราชธานี
แต่เนิ่นมากที่ทรงสร้างพระมหาวิหารอันสมควรประดิษฐานพระพุทธรูป แด
งามตระการด้วยเครื่องประดับตกแต่งแจ้เครื่องสักการบูชา มีต้นว่า
ประทีปรูปแฉะเครื่องหอมต่าง ๆ อันเป็นอุปการแก่การบูชา ๆ ดังไว้เป็น
นิจกาด ๆ

อนันเป็นนิทานที่พระพุทธรูปหิ้งค์ สัพพะัญญุพุทธเจ้าเล็ดจเข้ามา
สู่เมืองสุโขทัย บริเวณที่ ๕

บริเฉทที่ ๕

จำเนียรกาดนานมา พระเจ้ารณรงค์ (อีกพระนามหนึ่ง) ทิววงศ์
แล้ว พระปาดราชราชบุตรได้เสวยราชย์เป็นลำดับมา

แต่พระเจ้าปาดราช ก็ได้ปฏิบัติบูชาพระพุทธสิหิงคปฎิมาโดย
ตั้งกัจจเคารพ พระองค์ก็ดำรงอยู่ในทศวรรษมิได้กำเริบจนกาดทิววงศ์

พระโอรสทรงพระนามว่า พระภักไทรราชได้เสวยราชย์ทรงพระ
เกียรติยศปรากฏต่อมา พระองค์ได้ทรงบำรุงบูชาพระพุทธสิหิงค์ โดยตั้งกัจจ
เคารพ ทรงตั้งอยู่ในอุปมาทศวรรษ อยู่จำเนียรกาดจนถึงกาดกำหนดพระชน
มายุکتิววงศ์ พระราชโอรสทรงพระนามว่า พระเจ้าอหโกศลิตราชก็เป็น
กษัตริย์ต่อมา (ได้บำรุงพระดีหพปฏิมา มาเหมือนกัน) ครั้นทิววงศ์แล้ว

ลำดับนั้นมา พระเจ้าอัฐภักไทรราชได้เสวยราชย์^(๑) ก็ทรงตั้ง
อยู่ในทศวรรษ จะปรากฏพระนามว่าพระเจ้าธรรมราชาได้ทรงบำรุง
พระพุทธสิหิงค์ต่อมาเนื่องนิตยกาล กษัตริย์พระองค์นี้ได้บำรุงพระรัตนตรัย
แต่ได้เล่าเรียนว่าดีทรงไตรปิฎกชำนาญในอรรถในธรรม เมื่อถึงวันจากุทัตต์
บัญญัติดีแต่อัฐมี ก็ได้ทรงรักษาอัฐศีลแต่ทศศีลตลอดกาลทั้งปวง พระองค์
ทรงรักษาปกครองแคว้นแคว้นชนบทตามแบบพระเจ้ารังคราชรักษามา
แต่เดิม

ณ กาดนั้น พระเจ้ารามาริบัติเป็นกษัตริย์ครองกรุงอโยธยา เมื่อ
ทรงทราบว่า พระเจ้าอัฐภักไทรไทย มิได้ตั้งอยู่ในความประมาท^(๒)

(๑) พระเจ้ากรุงสุโขทัยที่ปรากฏในศิลาจารึกที่ ๕ พระองค์ ดังกล่าวในหนังสือนี้แต่พระนาม
ไม่ตรงกัน ที่ในจารึกนั้น ๑ พระเจ้าศรีอินทราทิตย์ ๒ พระเจ้ามานเมือง ๓ พระเจ้า
รามกำแหง ๔ พระเจ้าเลอไทย ๕ พระเจ้าฤไทย

(๒) ที่ว่าไม่ประมาทตรงนัยความในทางธรรม ในหนังสืออันบางฉบับว่าเพลินไปในการ
พระราชกุศล

ก็ยกทัพขึ้นไปชุมนุมอยู่หัวเมือง ทวีตสาขนคร,^(๑) พอได้ช่อกยกยกเข้าบดนมได้
พระนครอยู่ในเงออมพระหัตถ์แล้ว ให้พระเจ้าเดช^(๒) ราชบุตรครอบครอง
พระองค์ก็เด็คจกดับ

ฝ่ายพระอัฐกฏาไทย ได้ทูลวิงวอนขอพระเมตตาคาจิต ค่อพระเจ้า
รามาริบัติเด็คทำสตัยดาบานถวายพระเจ้ารามาริบัติ ก็โปรดให้ไปครอง
เมืองทิวตสาขนคร พระอัฐกฏาไทยก็เด็ญพระพุทธรตึหิงค้ไปตั้งการบูชาไว้
ในเมืองทิวตสาขนครจนตอดกาด แดพระองค์ได้เด็ญราชย์โดยธรรมจนถึง
กาดกำหนดพระชนมายุ แดพระเจ้าอัฐกฏาไทยราช เมื่อพระองค์เด็อม
บุญกุศุดอง เมืองทิวตสาขนครก็กดับมาเด็แก่พระเจ้ารามาริบัติอก พระเจ้า
รามาริบัติจึงเด็รับเอาพระพุทธรตึหิงค้ ตั้งเวือใหญ่ดองมาประดิษฐานไว้
ในกรุงอโยชยา อโยชยามหิ ในพระวิหารทิวพระพุทธรตึหิงค้คนนมพระพุท
ธำริตมากมายตงอยู่ปะปนระคนกัน มีเครื่องบูชาตั้งการต่าง ๆ ชนิดตั้งบูชา
อยู่ในที่เด็ยวกัน เพราะเหตุชนภายนอกทมิเคยรูเห็นเด็จะด้าคัญมนัหมาย
เอาองค์เด็เบ็องค์เด็นน ยากทจะรูเด็ ๆ

อนนเบ็นเรอง พระพุทธรตึหิงค้ ออกจากกรุงสุโขทัยตงมาอยู่กรุง
อโยชยาบริเฉทที่ ๕

(๑) ทิวตสาขนคร มาเด็ช่อเมืองสองแคว ก็อพิษณโลกทุกวันนี้

(๒) พระเจ้าเดชนี้ ในหนังสือชินกาลมาลินีเร็ยัก วัตติเดชอามาตย์ที่ครองเมืองสุวรรณภูมิ
ตรงกัษนหลวงพงั่วที่เสวยราชย์เบ็นสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑

บริเฉทที่ ๖

ณ สัมภักดาครั้งนั้น ยังมีพระยาเอกราช พระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า พระเจ้าญาณดิศ เสด็จราชย์อยู่ในเมืองวชิรปราการ (กำแพงเพชร) แต่พระเจ้าญาณดิศนั้น พระองค์ทรงพระปรีชาญาณแต่เป็นพระเจ้าทรงธรรมด้วย เมื่อพระองค์ได้ทรงสดับพระเกียรติคุณอันเลื่องชื่อของพระบวรพุทธสังฆคณาทรงศกตานุภาพมากระนั้น พระองค์มีพระทัยจะใคร่ได้พระพุทธรสังคณทิวเป็นที่พักอาศัยเสด็จพระราชรัทธา พระองค์จึงได้ทอดปรีกษารหัดยเหตุกับสมเด็จพระราชมารดาผู้ทรงเบญจพิภพกตยาณันต์แดนดาดในกตกระษัตริย์ศาสตร์ อาจประโคมประเด้าให้พระเจ้ารามาชบดทรงโปรดปรานได้ แต่วกัดงไปถวายแก่พระเจ้ากรุงอโยธยามหานคร เมื่อสมเด็จพระเจ้ารามาชบดได้ทอดนาคกรเห็นพระราชเทวี ทรงพระดีริวิดาศเป็นอันงาม ก็ทรงพระดีเนหาปราศรัยโดยสนิทพิศวาดเสด็จร่วมปราสาทอยู่กับพระเทวีนั้น จำเนียรกาดแต่่นั้นมา นางพระยากัดมสนิทพิศวาดโปรดปรานมากจนทุกวัน ครนเวดาพระเจ้ารามาสด็จเสด็จสู่เสด็จได้โอกาส นางก็กราบทูลว่า พระพุทธรูปสำริดเป็นทอภิวาทบุชาในเมืองวชิรปราการไม่มี ขอพระองค์ทรงพระราชทานสืบไว้ดกองค์หนึ่ง ขอให้ชาวพระนครได้กราบไหว้บูชา

เมื่อพระเจ้ารามาสด็จทอดนาคกรกำลังประทับอยู่ด้วยราคารัตกัตครัดอนุญาตให้รับไปองค์หนึ่งตามปรารภนา เมื่อนางพระยาได้รับราชานุญาตแล้ว ก็ถวายบังคมตามาจัดประทับรูปเทียน ดอกไม้ของหอมพร้อมแล้ว ก็เสด็จไปสู่พุทธาราม ครัดความกะนายพุทธรูปว่าเราได้พระราชานุญาต

พระราชทานพระพุทธรูปองค์หนึ่งควรเราจะรับเอาองค์ไหนไป นายพุทธ
บาทก็ทูลว่าตามแต่พระแม่เจ้าจะปรารณาเถิด

ฝ่ายว่านางพระยาไม่ทรงรู้จักพระพุทธรูปดีหิ้งค์ จึงประทานดินบน
ทองพันคำดังแก่นายพุทธบาทผู้หนึ่งเป็นการดับแค้น นายพุทธบาทนั้นก็รับ
ทองทูลให้ทรงทราบพระพุทธรูปดีหิ้งค์ แล่นางพระยาก็ทรงกำหนดจำพระ
พุทธรูปดีหิ้งค์ไว้แค้นก็เรียกเรือมาจอดไว้หน้าท่า ๓ ลำ แล่นางจึงถวายอภิวาท
พระพุทธรูปดีหิ้งค์พุทธรูปแล้ว เชิญตงเรือรบส่งไปให้พระราชบุตรของพระองค์
เมื่อก่อนแต่จะส่งพระไปนั้นพระนางเจ้าก็ใช้เรือเล็กให้ชนไปทูลพระเจ้าญาณ
ดิศราชให้ทรงทราบบริษัทยเหตุแค้นจัดการรับรองพระพุทธรูปเจ้า ครั้นพระ
เจ้าญาณดิศราชได้ทรงทราบแล้ว พระองค์ก็เสด็จตงเรือตงไปคอยอยู่
เมืองเทพนคร (เมืองเทพนคร) ครั้นเรือทรงพระพุทธรูปปฏิมากรมาถึงก็
ถวายอภิวาทนทานการบูชารับพระไว้ แล่นางเชิญทวนน้ำมาประดิษฐานไว้
ณเมืองวชิรปราการ จัดการบูชาแต่เครื่องบูชาทางปวงโดยดัดกักจจเคารพแล้ว
ถวายอภิวาทพระผู้พระภาคเปล่งอุทานวาจาว่า เราได้คงความปรารณา
ไว้ทุกเช้าค่ำ เพื่อจะบำเรอพระพุทธรูปดีหิ้งค์ทุกเมื่อ ความหวังของเราดำเร็จ
ผลแล้วหนอ ความดำริของเราดำเร็จผลแล้วหนอเดยวหน ความสมใจได้ถึง
ที่สุดแก่เราแล้ว จำเดิมแต่ไปเราจะได้อำเรอพระพุทธรูปองค์เจ้าได้ภยโยภาพ
ยิ่งขึ้นไป พระเจ้าญาณดิศได้เปล่งอุทานวาจาด้วยความยินดีภยโยภาพด้วย
ประการนั้น

ฝ่ายว่าพระราชเทพเมื่อดูรับส่งให้ชนทั้งหลายเชิญพระพุทธรูปดีหิ้งค์
ไปแล้ว ประมาณได้สักสามวัน นายพุทธบาททั้งหลาย ก็พากันมาใน
พระวิหารมิได้เห็นพระพุทธรูปดีหิ้งค์เจ้า ต่างก็ถามกันอยู่ยังมี แล่นางก็พากัน

ไปเฝ้าพระรามราชทูตความว่า ข้าแต่สมมติเทวราชเจ้า พระองค์ได้
พระราชทานพระพุทธรูปดีหิ้งค์ให้แก่พระแม่เจ้าหรือ บรมกษัตริย์ครั้นได้
พระราชทานพระพุทธรูปดีหิ้งค์พระองค์ประทานพระพุทธรูปองค์อื่นต่างหาก
ข้าแต่สมมติเทวราชเจ้า ถ้าจะนั้นเมื่อล่วงแล้ว ๓ วันมานั้น พระแม่เจ้า
ได้รับเอาพระพุทธรูปดีหิ้งค์เจ้าตรงเรื่องส่งไปยังเมืองวชิรปราการแล้ว

เมื่อพระเจ้ารามาชิดราชได้ทรงทราบดังนั้น ก็รีบสั่งให้เรือเร็ว
รับตามไปรับเอาพระพุทธรูปดีหิ้งค์คืนมา ก็แต่ว่าเรือเร็วนั้นมีอาจจะไปทัน
ที่ปากน้ำได้ ก็พากันกดขมกราบทุกประการ บรมกษัตริย์ก็ทรง
ชดเคืองครั้นดีบริภาษพระราชเทวีมีประการต่าง ๆ พระนางเจ้าก็กราบทูล
โดยอุบายสนองพระโองการว่า ข้าแต่สมมติเทวราชเจ้า ข้าพระบาทได้
รับพระราชานุญาตแล้วให้เชิญพระพุทธรูปไปองค์หนึ่ง จึงได้ไปรับเอา
ตามที่พระราชทาน หากทราบเกิดจากระหม่อมฉันว่าพระองค์ใดจะเป็นพระ
พุทธรูปดีหิ้งค์ไม่ ถ้าเมื่อใดเชิญเอาพระพุทธรูปดีหิ้งค์ไปก็เป็นความผิดอยู่แล้ว
ขอได้ทรงพระกรุณาโปรดอนุญาตให้ข้อมจำต้องหุดอพระพุทธรูปดำริด
ใหม่ก่อนแล้ว ก็จะเชิญกดขมกราบตามพระราชประสงค์ทุกประการ

เมื่อพระเจ้ารามาชิดราชได้สดับมธุรพจนากาของพระนางเจ้า ก็
บรรเทาความพิโรธ ทรงอนุญาตให้รับพระพุทธรูปดีหิ้งค์ไว้เป็นแบบตาม
ปรารถนา จำเดิมแต่่นั้นมา นางพระยาก็คือเป็นที่ถนัดเอ็นดูหาของบรมกษัตริย์
ดังแต่ก่อน

ฝ่ายพระเจ้าญาณดิศราชก็ได้พระพุทธรูปดีหิ้งค์ไว้ปฏิบัติบูชาด้วย
อุบายปรีชาฉลาดของพระราชมารดานั้น แล้วพระองค์ก็ให้ช่างทำกระถาง

ดินแดนอกไม้ รูปเทียนเงินทองเครื่องอุปการบูชาทั้งปวง ตั้งไว้สักการ
บูชาเป็นนิตยกาล

เพราะเหตุนี้พระโบราณจารย์เจ้า จึงกล่าวอรรถซ้ำอีกว่า
พระบวรพุทธลีลึงค์เจ้า มียศมีเดชสูง เมื่อพระองค์เสด็จไป ณ ที่ใด ๆ
ก็ดี ก็ย่อมมีสักการบูชาบังเกิดมาก นำคำสอนให้รุ่งเรืองดังดวงประทีป
ส่องความมนุษย์ทั้งหลายได้บูชาเพียงว่าพระพุทธองค์เจ้า ยังทรงพระชนม์
อยู่ณนั้น

นี่เป็นนิทานพระพุทธลีลึงค์เจ้าไปตั้งเมืองจรัลปราการ เป็นบริเวณ
ที่ ๒ แด

บริเวณที่ ๓

กิติศัพท์ของพระพุทธลีลึงค์เจ้าได้แพร่หลายไป ในประชุมชน
แต่ท่านผู้เป็นประธานในประชุมชนนั้น ด้วยประการดังกล่าวมาแต่
ในสมัยนั้น มีพระเจ้ามหาราชองค์หนึ่งทรงพระนามว่าพระเจ้า
กัทรราชา^(๑) พระองค์ทรงพระรูปโฉมโฉมพรรณงามมีฤทธานุภาพมาก
ทรงกิติรุ่งเรือง เป็นราชบุตรของพระเจ้ามหาราชทรงพระนามว่า พระเอก
ศดาญ (พระเจ้า ๓๐๓ ปี) ผู้ทรงบุญราศี คือพระคุณสุดที่จะประมาณ
มีศันว่า การปกครองพระราชวงศ์แห่งการสงครามอันชำนาญแล้ว
สมบูรณ์ด้วยหมู่เนกพตนิกาย คือพดข่างพดม้ารพดทหารเดินเท้า
ทั้งหลายเห็ดประมาณ พระเจ้ามหาราชองค์นี้ ก็ประกอบการสงคราม
ชำนาญแล้วตามพระราชบิดา เสด็จราชย์อยู่ในเมืองชินนคร (เชียงใหม่)

(๑) ในพงศาวดารโยนกเรียกพระเจ้ากัทร เป็นราชบุตรพระเจ้าผายุ

พระกนิษฐาธิราชของพระองค์ ทรงพระนามว่า พระเจ้ามหาพรหมได้
เสวยราชย์อยู่ในเมืองชिरายนคร (เชียงราย) แต่พระเจ้ามหาพรหมนั้น
พระองค์ฉลาดในการช่างรูปเป็นคันทว่า วิจิตรกรรม (ช่างแม่) แดกจิกรรม
(ช่างแกะ) ไม่มีผู้ใดเสมอ

ณ กาดหนมัททกษุรูปหนึ่ง เมื่อเขออยู่ในเมืองวชิรปราการนั้นได้บน
รูปพระพุทธรูปหิ้งคด้วยขผึ้งแข็งแล้วได้นำเอาพระขผึ้งนั้นมาสู่เมืองชिरาย
นคร แล้วได้อวดแก่พระเจ้ามหาพรหม แต่พระรณนาคุณพระพุทธรูปหิ้งค
นั้นโดยพิเศษต่าง ๆ เมื่อพระเจ้ามหาพรหมได้เห็นรูปแบบแต่ดัดกับคุณ
วิเศษก็บังเกิดความยินดีหาที่จะเปรียบปานมิได้ ก็อยากได้พระพุทธรูปหิ้งค
มาเป็นของตน จึงได้มีราชดำณไปนตกับพระเจ้ากตมหาราชผู้เชษฐาให้
ทราบดำริ

ครันได้รบราชดำณตอบมาเป็นที่ตกลงแล้วก็ดีพระทัย จึงให้
ตเถรประกาศนัดประชุมพตเดณาให้มาพร้อมกัน กำหนดการกริษาทัพ
ฝ่ายพระเจ้ามหาพรหมก็จัดพตธูโยธา ๘ หมื่น ให้แม่ทัพคุมมามอบให้แก่
พระเจ้ามหาพรหม ๆ ก็คุมกองทัพตองพระนครนั้น ยกมายังเมือง
วชิรปราการ

พระโบราณจารย์ จึงประพนศคาถากถาวให้พิสดารว่า ตโต
ปวโร ราชา เป็นอาทิ แปลว่าดำดบนัน พระบวรราชพระเจ้ามหาพรหม
ผู้องอาจดมบูรณ์ด้วยพตอันแกดวกถำแวดด้อมพระองค์ คือพตช้าง พตม้า
พตรถ พตเดินเท้า ตงกระบวนเบญจเดนางคพยุหะเดินกองทัพมาตงทางบก
ทางน้ำ มิได้เหตกลงเป็นผงคดี เตียงช้างรถพตเดินเท้าจรดดำเนียง

เท่ากักรั้งประหนึ่งว่าอากาศจะคับแคบ
ถล่มทลายลง

พันพระธรณีประหนึ่งว่า จะ

ครั้นเมื่อพระเจ้ามหาพรหมยกพตนิกายมา มีชานักก็ได้ถึง เมือง
วชิรปราการ จึงตั้งให้ตงชนชาวรามกองทัพอยู่ในที่ชัยภูมิ แดงก็ตั้งให้
ทูตเข้าไปเจรจาให้ทราบว่า เราผู้ช่อมหาพรหมได้ยกพตพตโยธามาถึง
นครนแล้ว พระเจ้ากำแพงเพชร จะประตองสงครามให้งามเมือง
ก็อย่าห้อยเงื่องให้รบยกพตนิกรมารอนราญ ถ้าไม่อาจหาญจะทำศึกไซ้
ก็ให้มอบเศวตฉัตรไชยแก่เราโดยด่วนอย่าหนักหน่วงไว้ให้ยากแก่ไพร่
พตเมืองเดย

พระเจ้าญาณคิศจราชได้สดับดำถั้นแดงทรงแย้มด้รวด เมื่อพระองค์
จะบ้องกันชาวพระนครทงหตายมิให้ประหวนแก่ศัตรู ทรงพระดำริตอบได้
โดยพระญาณปรีชาของพระองค์ว่า คัดแดงพระเจ้าชา พระมหาพรหม
วรราชเจ้า พระองค์ได้ตั้งมาแต่ทางไกล ดังว่าพระองค์ทุดถามพระองค์
ได้ตั้งตั้งมาถึงทูลถ้ถานนด้วย พระประสังคังโค หรือว่ามีเหตุเป็น
ประการใดพระองค์จะดำคัญว่ากรรมอนชาพระองค์ได้ทำผิดร้ายเป็น
อย่างไรหรือ หนึ่งเดาชนชขอว่าพระพรหมทงหตายกยอมเป็นพระบิดาของ
สากตโดก อาศัยเหตุนี้ ข้าพระบาทก็เป็นพระราชาบุตรของพระองค์ทรง
พระนามว่าพระพรหม ๆ ก็เป็นบิดาของข้าพระบาท ชนชขอว่าบุคคลผู้เป็น
บิดาของโดกทงหตายกยอมอนุเคราะห์ดังเคราะห์แก่บุตรทงหตาย พระองค์
จงทรงพระกรุณาโปรดยกเว้นราชาบุตราบุตรของข้าพระบาททงหตาย แด
พระราชเทวกกับแวนแควนทงควชาพระบาทด้วย ด้รวพตั้งนอกจากนแล้ว

หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ

ข้าพระพุทธขอถวายแด่
พระบาทสมเด็จพระบิดาเจ้า

พระเจ้าญาณดิศราช ดำรงต่อพระราชาดำดั้น ดั่งนแดว รับผิดชอบ
พระสุคันชเธรเดินดมณฑุต กับราชบุรุษทั้งหลายเชิญ พระราชาดำดั้นแดราช
ตั้งการบรรณาการอย่างมีค่าอีกเป็นอันมากไปถวายพระเจ้ามหาพรหมราช
พระเจ้ามหาพรหมราชเมื่อได้รับพระราชดำรัสทราบสุนทรพจน์ก็มีพระ
หฤทัยโสมนัสเบิกบาน มีปฏิสันถารแก่ราชทูตว่า ถ้าเช่นนั้น จำเดิมแต่
วันนไปเราทั้งต้องก็จะได้อำรงอยู่ในความเป็นบุตรแต่บิดาแห่งกันแดกันเกิด
ขอพระเถรเจ้า จงกดับไปเฝ้าพระดุกเราแล้วทูลว่า พระบิดานมได้มี
ความประสงค์จริงจิตในชนดำดั้นบคดงอื่น ๆ ไม่เคย เราขอแต่พระพุทช
ดีหิงค์พุทชรูปเท่านั้น เมื่อใดแล้วเราก็จะยกทัพกดับไปบ้านเมือง

พระเจ้ามหาพรหมราชได้ทำปฏิญาณให้พระสุคันชเธรแล้วก็ตั้ง
พระเถรเจ้าให้กดับมาเฝ้าพระเจ้าอชวีรปราการ ๆ ครั้นได้ทราบพระดำรัส
ไมตรี ก็ทรงยินดีด้วยดมพระราชดำริของพระองค์แล้วก็เสด็จไปเฝ้าพระเจ้า
มหาพรหม ถวายบังคมทูลปฏิสันถารนิตินาการอยู่ส่วนหนึ่ง

กษัตริย์ทั้งสองต่างปรองดอง ปริตาด้วยสารณียกถากะกัน แดกัน
แล้ว พระเจ้าญาณดิศราชก็ทูลว่า ถ้าพระองค์มีประสงค์จะใคร่รับพระ
ดีพิพัญญุพุทชดีหิงค์ ไปแดพระองค์ จะประทับอยู่ ณ เมืองนกออน เรื่อง
พระพุทชดีหิงค์ก็จะปรากฏขึ้น ข้าพระพุทธทั้งหลายก็จะพากันถึงความ
ฉิบหายใหญ่ เพราะเหตุว่า พระดีหิงค์พุทชรูปล้น พระราชมารดาของข้า
พระบาท ได้ทูลขอมาแต่พระเจ้ารามาราชว่าจะยืมทำหุ่นหล่อพระพุทชรูป

ใหม่แล้วจะตั้งคืนถวายไปได้ปฏิญาณไว้ดังนี้ ก็เคยจนเดาซ้ำพระองค์
ก็เป็นผู้ครองอันดับเนื่องกับพระเจ้ามหาเดชนั้น (คือพระรามาชิต) ก็กล่าว
พระเจ้ามหาเดชทรงทราบประพฤติกุณณ์แล้ว ซ้ำพระบาทก็มีได้แคล้ว
จากความมหาวินาศเลย

เพราะเหตุนี้แด่ขอพระองค์ทรงพระกรุณาประทับอยู่ ณ พระนคร
นคด้วยพระหัตถ์เปด่า (คือไม่ยึดถือเอาวัตถุใด ๆ) แล้วจึงเสด็จไปตั้ง
ที่พอยู่ ณ เมืองสุโขทัยนคร (๑) พอครบกำหนด ๗ ทิวากาดแล้ว ซ้ำพระ
บาทก็จะจัดการให้พระมหาเถรเจ้านำพระพุทธรูปหิ้งค์ไปถวาย แด่
ประการหนึ่ง เวदानพระเจ้ามหาเดชก็กำลังยกทัพมาถึงปากน้ำชวโรทก
แล้ว ถ้าเมื่อกองทัพได้มาถึงพร้อมกันแล้วก็จะประทับแรมอยู่ในพระนคร
ถ้าดีบนพระเจ้านครปฐมราชา ก็ให้พระเจ้าญาณดิศราชทำ
ตั้งเจ้าบ้านแล้ว ก็พักพดอยู่พอสมควรแล้วก็ถอยทัพไปตั้ง อยู่เมือง
สุโขทัยนคร

ฝ่ายพระเจ้าญาณดิศราชก็เสด็จเข้าสู่พระนคร จัดการต้มโภช
ตั้งพระพุทธรูปหิ้งค์เจ้าถวนคาร์บ ๗ วันแล้วพอเวดากดางคืนก็ให้เชิญพระ
พุทธรูปหิ้งค์ตั้งสู่เรือมอบให้พระสุคนษมหาเถรคุมเรือทวนนำขนไปถวาย
พระมหาพรหมที่เมืองสุโขทัยนคร พระเจ้านครปฐมราชาก็ถวายวันทนา
พระพุทธรูปหิ้งค์เจ้าแถมบูชาด้วยการตามความเต็มใจ แด่ก็เชิญไว้ใน
สุวรรณโยคบัลลังก์ประดับตกแต่งด้วยฉัตร ชงแดจามรึมึตำม ขจิตรไปด้วย
ทองอร่ามงาม แด่อาราธนาพระสุคนษเถรกับภิกษุสงฆ์ที่มาตั้งนั้นให้

(๑) ในหนังสือบางฉบับว่า เมืองตาก

แวดล้อมเข้ากระบวนไปด้วยโดยลำดับจนถึงชินวณคร (เชียงใหม่) แล้วยัง
เข้าเฝ้าถวายบังคมพระเจ้ามหาราชพระเชษฐาธิราชแล้วถวายบรรณาการ
อันมีค่า ซึ่งกองทัพได้มาแต่เมืองนั้น ๆ ทูลความที่โดยกองทัพไปให้ทรง
ทราบทุกประการ

พระเจ้ามหาราชก็ทรงโลมหนักพระราชทานรางวัลเครื่องทรงยินดี
(คฤงษ์ท่าย) ตอบแทนแล้วโปรดให้เลี้ยงเครื่องไชยบานดำหรีบการชำระ
ศึกแก่กองทัพทั้งปวง ครั้นรุ่งชนพระมหาพรหมราชาที่ทูลขอพระพุทธรูปดีหิงค์
ต่อพระเชษฐาว่า ข้าแต่ท้าวดาเจ้า พระบวรพุทธรูปดีหิงค์คน ข้าพระบาท
ได้ปรารถนาไว้ก็มาสำเร็จดังครั้น ขอใต้ทรงพระกรุณาให้ข้าพระบาท
ได้ทำสักการบูชาตามมโนเรศความปรารถนาแล้ว กับอีกประการหนึ่ง ข้า
พระบาทจะสร้างพระพุทธรูปถ่ายแบบนี้ เมื่อการหล่อพระพุทธรูปสำเร็จ
แล้ว ก็จะทำองค์เดิมมาถวายคุณ

พระเจ้ามหาราชก็ทรงอนุญาตให้ตามปรารถนา พระมหาพรหม
ราชาที่ทูลดา เชิญพระพุทธรูปดีหิงค์คนไปตั้งพระนครของพระองค์แล้วจัดการ
มหกรรมสักการบูชา ให้ตั้งบดลงพระกตางแม่เนาอรังคมาดี (ประทับ
ตกแต่เป็นอันดี ด้วยนานาบูชาสักการ) ด้วยราชวงษาภาพแล้ว เชิญพระ
พุทธรูปดีหิงค์ให้ทรงนิตินการ แล้วด้วยพระองค์ยกประทับขนิบบูชาเหนือ
พระเคี้ยวเกล้า ถ้วนการบ ๗ วันแล้วจึงเชิญเข้าสู่พระนคร จึงรับตั้ง
ให้ช่างคตนวพระหัตถ์พระพุทธรูปดีหิงค์ทพฤษมาแต่เดิมนออกเดี่ย แล้วบน
หุ่นขมังเทเบาด้วยเนื้อทองคำริดคิตเข้าใหม่ทำให้บริสุทษิตแล้ว เชิญชน
ประดิษฐานไว้ในรจนกวิหาร

ครั้นจำเนียรกาลตามมีข้า พระเจ้ามหาพรหมราชาที่สร้างพระพุท
ธูปพระพุทธรูปดีหิงค์ถ่ายแบบชนใหม่อีกองค์ ๑ หล่อด้วยทองคำ มีลักษณะ

อนันตมเดิมอเหมือนองค์เดิมนั้นแล้ว ก็จัดการมหกรรมของตนกำหนด
๗ วัน แล้วก็เชิญไปประดิษฐานไว้ในพระวิหารเดียวกับองค์เดิมนั้น แล้ว
พระองค์ปฏิบัติบูชามาเป็นนิจกาด แต่พระเจ้ามหาพรหมนั้น เมื่อพระ
องค์ได้ปลุกพระราชศรัทธาฝังไว้ในพระพุทธรูปค้ำคานา ของ สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคเจ้า เต็มด้วยพระโสมนัสปรีดาปราโมทย์ในพระราชหฤทัย จึงได้
เปล่งอุทานเฉลิมมโนรว่า โอหนอ โลกเอ๋ยอดมด้วยบุญ โอหนอ โลก
เอ๋ยอดมสมภาร โลกปรารถนาวัตถุใด ๆ โลกได้สมปรารถนาเช่นดัง
อาตมานี้แต่ พระพุทธรูปทรงพระนามว่า พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ได้เสด็จมาสู่
เราแล้ว ณ กาดใดแล้ว คราวนั้นกษัตริย์ในชมพูทวีปมีบุญไม่เหมือนเรา
เราเป็นกษัตริย์มีบุญในชมพูมากกว่ากษัตริย์ทั้งหลาย เราได้ดูขอยุทุก
เมื่อเชอวนเดยวน ถึงพระดีหิรัญคัมภีร์มโนรว่าความสมปรารถนาของเราได้
ถ้าเรารู้ถึงที่สุดแล้ว

พระเจ้ามหาพรหมได้ชมบุญสมภารของพระองค์เองดังนั้นแล้ว พระ
องค์ก็ยกพูนเพิ่มพระราชศรัทธาในกองการกุศลต่าง ๆ ซนกว่าแต่ก่อน แล้ว
ให้เพิ่มเครื่องบูชาพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ทุกการแต่เครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ บูชา
ซนเป็นองค์ละสองเท่า ๆ ตามที่กล่าวมานั้น ๆ

อนัน เป็นประวัติเดชาภาพของพระดีหิรัญคัมภีร์พุทธรูปเจ้า ตั้งแต่ออก
จากเมืองวิชัยปราการก็โอฬารสมบุรณ์ด้วยเครื่องสักการต่าง ๆ ตามทาง
แม่น้ำอรังคมาดี ที่ไคทวนกระแด้ไปเมืองเหนือจนถึงเมืองวิชัยนคร

อนัน กล่าวนิทานของพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์พุทธรูปเจ้า อันเสด็จมาทาง
แม่น้ำอรังคมาดีนั้นที่ เป็นบริเฉทที่ ๗ จบเพียงนี้

บริเฉทที่ ๘

ณ ด้มัยนั้น พระเจ้ากัฒมหาราชผู้เป็นพระภาคิกราชของพระเจ้า
มหาพรหมนั้น พระองค์ได้เสวยราชย์บำรุงกรุงชินวนคร โดยผู้ซัดถาพร
บริบูรณ์มั่งคั่งจำเริญพระเกียรติยศแด่ผู้ซัดมบัค ประกอบด้วยรัตนะ ๗
ประการทั้งเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ทรงปกครองประชุมชนทั้งไพร่พลเสนา
ข้าราชกรให้ผู้ซัดถาพรทุกคืนวัน พระองค์เกษมสันต์ด้วยผู้ซัดมพระราช
ประสงค์ทุกประการ

อยู่มากาดวันหนึ่ง พระเจ้ามหาราชได้ทอดพระเนตรเห็นนิมิต
อันเป็นอนิตรายกษณะ ก็ทรงมนต์การในพระทัยว่า โอเมื่ออาตมายัง
ดำรงชนม์พอยุ่หนอ ราชด้มบัคทั้งปวงนิกโคชอว่าเป็นของเรา ครั้นเมื่อ
อาตมาหาชีวิตไม่แล้ว ก็จักพงเป็นของผู้อื่นแท้ อย่าเคยทรพยด้มบัคที่
จะพึงเป็นของเราแท้ได้ ในปรโลกฉันใด ควรอาตมาจะพึงทำด้วยประการ
นั้นเกิด

ครั้นทรงพระดำริฉะนแล้ว ก็ทรงเสียดัดดะบปวารามด้มวณดอกไม้
อุทิศให้ด้มร้างเป็นถัมมหาเจดีย์ สำหรับบรรจุพระธาตุ และด้มร้างพระวิหาร
สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป(๑) จำเดิมแต่่นั้นมาพระเจ้ามหาราชก็ด้ดะ
ด้ถานที่ชื่อว่า ชินวรอันเป็นกัฐราญรมย์ภายในพระนคร ให้ทำเป็นมหา
เจดีย์แคววิหารพุทธรูปด้มเร็วแล้วก็ด้จัดการฉลองด้มโภช ด้มหนักปลุก
ด้มโพธิพฤกษ์ ซึ่งพระด้มด้มวิด้มทชเถระนำมาแต่ด้มกา ปลุกไว้โกด้มอาวาส
ในพระนครแควดด้มด้มด้มด้วยกำแพงแก้วโดยรอบ ยกนาแควด้มทิน ทั้ง

(๑) ทุกวันนี้เรียกว่าวัดสวนดอก

ทาด์หญิงชาวบ้านด้วย ๑๐ หลังเรือนอกทิศไวกแดตั้งให้พระดีดีวิตุทเถระคอย
ปฏิบัติพิทักษ์รักษาพระโพธิพฤษณ

เมื่อพระเจ้ามหาพรหมทรงสร้างพระอวาศยังมัทนดำเรจ พอพระองค์
ประชวรพระโรคพยาธิแต่เด็กน้อยเบียดเบียนก็เด็ด้จทวงคต ครวงหนชาว
พระนครชนบททั้งปวง แดชาวแวนแควนชินวราชฐีกตคอยู่ในอำนาจพระ
คีรีราชบุตร(๑) ผู้ทรงพระคุณมีบุญพดแดญาณปรีชา แดพระคีรีราชบุตรน
พระองค์ทรงพระคุณคือมีเมตตาคิจตแดมีพระวาจาเข้มช้อย ย่อมเป็นทริก
เจริญใจของไพร่ฟ้าประชากรทงหลาย

ในกาดนน พระเจ้ามหาพรหมผู้เป็นพระเจ้าอวาทรงพระพิโรช
ชดเคืองพระคีรีราชบุตร จึงยกพลนิกายวิบุตมารุมเหือเมืองนวยชนคร
(เชียงใหม่) แดว่าชาวพระนครทงอำมาตยราชเด้นาบคเป็นคตนน มีจิต
เป็นเอกฉันทัดมครัดไม่ดร์ชวชกนบองกนพระนคร มีได้มความประมาท
ตงการรักษามนช้อย พระเจ้ามหาพรหมก็มรว่าจะเข้าปดนพระนครเป็น
ประการใดได้ จึงได้มตทพเด็ยจากเชียงใหม่ยกไปเมืองหริภุญชัยนคร เข้า
คตคตอมจบชาวเมืองทงด้นใดแดว เหดอแดเมืองเปดาทงไวยกพดกตบ
ไปเมืองชรายนคร

ฝ่ายพระคีรีราชบุตรอยู่มามชากไตรราชาภิเชก แดพระองค์
บารุงไพร่บ้านพดเมืองของพระองค์ให้มความรักใคร่เป็นหน้าหนึ่งใจเด็ยกัน
ดด้วยการแตงตงให้มยศคักคตฐำนนตร แดพระราชทานผ้าอาภรณ์เค็วอง
ประดับกายทงชางนำวควายแก้วแหวนเงินทองตาง ๆ จำแนกแจกจ่ายแก่
ชาวเมือง จนมความรักใคร่พระองค์ทวไป

(๑) ในพงศาวดารโยนกเรียกพ่อท้าวแสนเมืองมา

ครั้นภายหลังจึงใช้อุบายให้คิดค้นบนแก่ประชาชนแต่เสนาบดีของ
พระมหาพรหมพระเจ้าอาว์ จนให้เกิดวิวาทวาทากด่าแค้นแย่งต่างคน
ต่างถือกัน จนแตกด่ามั่วคัก แล้วพระเจ้าศิริราชบุตรก็รับรุกขกพตนิกาย
จะไปรบเมืองเชียงราย

พระเจ้ามหาพรหมครั้นทรงทราบก็ยิ่งทรงพระพิโรธ มีหนังสือว่า
จะดำริตริตรองกรับรุกขกพตโยธาออกจากนครได้มาปะทะศึกรบกันกลางทาง
เมื่อกำลังกองทัพทั้งสองฝ่ายรบกันนั้น พตเสนาข้าราชการของพระเจ้า
มหาพรหมพวกที่รบด้นบน ก็เดินทัพแต่รบย่อหย่อนไม่เต็มมือ พระเจ้า
ศิริราชบุตรก็จับพระเจ้ามหาพรหมได้ในกลางสงคราม ประหนึ่งว่าราชดีห์
กับช้างศึกกันฉะนั้น ครั้นแล้วพระเจ้าศิริราชบุตร ก็นำพตของพระองค์เชิญ
พระพุทธรูปสี่หิ้งค์ แต่พระสุวรรณพุทธรูป (พระพุทธรูปสี่หิ้งค์จำลอง) แต่ให้
ชนชนด่าร่ำมบคชของพระเจ้ามหาพรหมผู้เป็นเชลยแล้ว ก็เชิญพระพุทธรูปสี่หิ้งค์
มาประดิษฐานไว้ในคูหาวิหารชยวาวรรค^(๑) พร้อมด้วยบูชาสักการเป็น
อันมากแล้วจัดการพิทักษรักษาเป็นนิตยกาล

เพราะเหตุนี้ พระสังกาศิกจารย์เจ้าเมื่อจะลำแดงให้แจ้งชัด
จึงกล่าวอรรถว่า สี่หิ้งโค พุทธรูป เป็นอาทิ แปลว่าพระสี่หิ้งค์พุทธ
รูปเจ้านั้น ทรงเดช ทรงยศ เมื่อเสด็จไปถึงประเทศที่ใด ๆ ก็ดี ก็ยอม
ได้รบพตสักการบูชาในทนั้น ๆ ก็แต่พระพุทธรูปเจ้านั้น ถึงแม้ว่าหาชีวิต
แต่เจรจามได้ก็ดี ก็เพราะเหตุอะไรจึงได้ถาภสักการบูชาเป็นอันมาก เหตุ
ที่จะประมาณจะพรรณนา ถ้าแต่มีคำโง่เขลาเข้ามาดงนั้น ให้ฟังแกดงนว่า
พระพุทธรูปเจ้าพระองค์คนถึงว่าไม่มีชีวิตแต่เจรจามไม่ได้ก็จริง แต่ว่าสมเด็จ

(๑) วิหารที่ไว้พระพุทธรูปสี่หิ้งค์ในเมืองเชียงใหม่ ทำเป็นคูหาเล็กเข้าไปทางด้านหุ้มกลองเป็นที่ตั้งพระพุทธรูปสี่หิ้งค์

พระผู้มพระภาคเจ้าของเรา พระพุทธองค์ได้มอบพระพุทธศาสดาไว้แก่
พระพุทธรูปแด่พระพุทธสี่หิงคเจ้าของคน เป็นพระที่พระอรหันตเจ้าทั้งหลาย
ได้สร้างกับเทวดาทั้งหลายมีพระอินทร์พระพรหมเป็นประธาน ก็ได้มาประชุม
พร้อมกัน เวลามาเมื่อสร้างพระน เพราะเหตุนี้แด่พระพุทธรูปนจึงทรงฤทธิ
ทรงยศแด่รุมรวยต์กการมากมายแด

พระพุทธสี่หิงคเจ้าของเราทั้งหลาย ได้บังเกิดเป็นปฐนัยฐานแก่
กษัตริย์ทั้งหลายแด่มหาชนมกษัตริย์เป็นประธานตงนแด

จำเดิมแต่ขึ้นมา พระเจ้าศิริราชบุตรก็ได้ด้วยราชสมบัติครอบ
ครองราชอาณาจักร ของอัยกาเจ้าตตอคมณฑ ทรงแพระเกียรติยศ
รุ่งเรืองมา

ฝ่ายประชุมชนชาวพระนครเม่นาบดีเป็นประธาน ก็ได้มาดโมดร์
ปรึกษาการราชาภิเศกใหม่ถวายพระนามว่า พระเจ้าดศด์หัดด์นครราชัตติย
มหาราช (พระเจ้ากษัตริย์แค้นเมือง) แด่พระเจ้ามหาราชของคน พระองค์
มีพระกุดด์มภารมากเหตุที่จจะประมาณ บังเกิดแก้ว ๗ ประการบริบูรณ์
ทรงพระรูปโฉมงามยิ่ง มีพระปรีชาญาณองอาจเฉดเดี่ยวฉลาดในอรรถ
แต่ใครเพททรงพระไตรปิฎกธรรม ดัรรพคุณอุดมดำรงอยู่ในสุจริตธรรม
ทั้ง ๓ ประการ เปรียบปานประหนึ่งว่าพรหมจรรย์เป็นพุทธภักดีมีพระ
พุทธคุณเป็นอารมณ์อยู่ทุกเมื่อ พระองค์ทรงพระชนมายุยืนนาน แด่
ศิริราชสมบัติอนมั่งคั่ง ประหนึ่งว่าดุชด์มบัต ในเทว โดกเป็นจิรันคกาด
ครันจำเนียรนานมากที่ทรงรำพึงถึงไชยายุชราชของพระองค์แล้ว ก็มีพระ
โองการให้ประชุมเสนาข้าราชการทุกกระทรวงทบวงการ กับพระดงฆ์มหา
เถรเจ้าเป็นประธาน จัดการราชาภิเศก พระวิไชยทิศดากุมาร พระราชโอรส

ซึ่งปรากฏพระนามราชาภิเศกว่า พระเจ้าวิไชยทิศัสมหาราช^(๑) เมื่อ
 พระองค์มอบราชสมบัติแก่พระราชโอรสโดยกำหนด แล้วต่อมาก็ได้ตั้ง
 ทิวศค แต่พระเจ้าวิไชยทิศัสมหาราชนั้น พระองค์ได้รับราชาภิเศก
 โดยอติเรกคุณบุญลักษณะอันมาถึงแก่องค์เองเช่นนั้น พระองค์จึงเป็น
 ที่เกษมสันต์ได้มนัสรักใคร่ของไพร่บ้านพลเมืองทั้งหลาย คดอดชนตั้งมี
 เสนาบดีเป็นต้น อนึ่งบุคคลผู้ใดมีใจประทุษร้าย บังเกิดเป็นศัตรูภายใน
 แก่พระองค์ แต่ต้องโทษจะถึงประหารชีวิตก็ ครั้นผู้หนึ่งมาพบศีรษะของ
 คนหมอบดงแทบฝ่าพระบาท ถวายอภิวัตตขอขมาโทษ พระองค์ก็
 โปรดให้คงชีวิตต่อไป แต่ชนทั้งหลายเห็นได้ทีเป็นศัตรูภายนอกมาแต่
 ไบราณ บรรดาพวกกษัตริย์เช่นชาวเมืองกัมโพชเมืองศรีสัตนาตย เมือง
 สุโขทัย เมืองฉะเชิงเทรา กษัตริย์ทั้งปวงเหล่านั้นได้มาถวายบังคม
 พระบาท แด่คงอยู่ในพระอำนาจพระเจ้ามหาราชทั้งสิ้น
 ไซ้แต่เท่านั้น กษัตริย์ทั้งหลายอันทมิพระเจ้าราชาธิราช เป็น
 ประธาน ในทิศทักษิณทิศทิศปัจฉิมทิศทิศกึ่งทิศทิศบูรณการ
 ต่าง ๆ เป็นต้นว่า ช้างมาทองเงินแก้วแหวนรัตตาดงการทั้งหลายมา
 ถวาย แด่ได้ราชาภิเศก เสด็จพระนามพระเจ้าวิไชยทิศัสมหาราชอีกว่า
 พระเจ้าโกฏิเขตตามหาราชเจ้า พระเจ้าโกฏิเขตตามหาราช ปรากฏ
 พระยศยิ่งกว่าพระเจ้าปู่แต่พระราชบิดา ที่ปรากฏพระยศจ้าวว่าสมเด็จ
 อัมรินทร์ราชาธิราชที่เป็นพระเจ้า เป็นใหญ่แต่พระองค์เดียว อติเรกบรมคุณ
 สุนทรสมบัติอันยิ่งยงอย่างนี้ เมื่อพระเจ้าโกฏิเขตตามหาราชได้รับราชา
 ภิเศกเสด็จพระนามใหม่แล้ว จำเดิมแต่นั้นพระองค์ก็จัดเครื่องบูชา

(๑) ในพงศาวดารโยนกเรียก พระเจ้าสามฝั่งแกน

ตั้งการประดิษฐานพุทธรูปเจ้า ให้อุปราดิเรกยิ่งชนกว่าเก่าคงเท่าคองวอน
ทั้งหมู่ประชุมสาธุชนมหาอำมาตย์ราชเสนาบดีแด่หมู่สมณะพราหมณ์ชี มี
พระสังฆราชเป็นประธาน ก็ได้พากันทำตั้งการบูชาเป็นนิตยกาล เมื่อ
พระพุทธรูปเจ้าของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกเจ้าแห่งเราทั้งหลาย บรรจบ
ครบจำนวนถ้วน ๒๐๐๐ พรรษาตงกาดเมื่อใด ในกาดนั้นก็จะมีพระเจ้า
ธรรมิกราชพระองค์หนึ่งเกิดในลี้หพทวิป แด่พระองค์ก็เชิญพระดีหังค
พุทธรูปไปประดิษฐานไว้ในชาติภูมิของพระพุทธรูปเจ้าในลี้หพทวิป
ตามเดิม คำทำนายนั้น พระบรมปราชจารย์ได้อาใจว่า พระอรหันต์เจ้า ๒๐ องค์
ได้พยากรณ์ไว้ เพราะเหตุนี้พระสังฆคหิกจารย์ เพื่อจะดำแดงอรรถ
ให้ชัดความ จึงกล่าวว่ พระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จมาชมพทวิปแต่กาด
ใด จะได้อ้อมจากยศก็หาไม่ พระองค์ยอมเป็นทนต์อบุชาของ พระ
เจ้าราชาธิราชด้วยบุชาวิเศษเป็นอันมาก ได้เสด็จไปเมืองเหนือถึงกาด
แม่น้ำอรังคมาตต์แล้วกลับมายุภายในเมือง แล้วมาเมืองเชียงใหม่ ได้
ดำเร่เจนิวาสวิหารอยู่ในกวดวาสวิหาร ซึ่งพระมหากษัตริย์เจ้าได้สร้างอุทิศ
ถวายภิกษุสงฆ์แด่ประชุมชนก็ได้ปฏิบัติบูชาด้วยอเนกบุชาตั้งการมีค่าอัน
ประเสริฐ เราจึงกล่าวว่พระดีหังคสมพุทธรูปเจ้า ทรงยศทรงเดชอันเลิศ
แด่ ๑

เรื่องพระดีหังคนี้ท่านนี้ พระโพธิวงษ์มหาเถรผู้ทรงธรรมคุณอุดม
ด้วยศีลเป็นต้น ได้รับอธิบายแด่อาราธนาแต่พระดำครดามีเถรให้แต่งไว้

นิทานพระดีหังคจบบริเฉทที่ ๘ ขอให้เป็นปัจเจกแก่พระนิพพานเถิด

จบเรื่องตำนานพระพุทธรูปดีหังคซึ่งพระโพธิวงษ์แต่งไว้แต่ท่าน.

ตำนานพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ราชพงศาวดาร

ตำนานพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ที่พระโพธิรังษ์แต่ง กล่าวความตั้งแต่สร้าง
พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ในลังกาทวีป แล้วสมเด็จพระร่วงเจ้าได้มาไว้ในกรุงสุโขทัย
ประมาณว่าในรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงในระหว่าง พ.ศ. ๑๘๒๐ จน พ.ศ.
๑๘๖๐ พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์อยู่ที่เมืองสุโขทัยราว พ.ศ. ๑๘๒๓ สมเด็จพระบรม
ราชาธิราชที่ ๑ ได้ได้อาณาเขตสุโขทัย จึงเชิญพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์มาไว้
ณ กรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ นั้นเอง
ราว พ.ศ. ๑๘๒๕ พระยาญาณติกเจ้าเมืองกำแพงเพชร ได้พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์
ขนไปไว้ที่เมืองกำแพงเพชร ต่อมาถึง พ.ศ. ๑๘๓๓ ท้าวมหาพรหมได้
พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ขนไปไว้เมืองเขียงราย พระเจ้าแผ่นดินเมืองมาเจ้านคร
เขียงใหม่คเมืองเขียงราย ได้พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์มาไว้ในเมืองนครเขียงใหม่เมื่อราว
พ.ศ. ๑๘๕๐ ปี เรื่องตำนานพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ที่พระโพธิรังษ์แต่งมาจบอยู่
เพียงนี้ ยังมีเรื่องตำนานของพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ค่อนมาปรากฏอยู่ในจดหมาย
เหตุต่าง ๆ มีหนึ่งคือพระราชพงศาวดารเป็นต้น จะรวบรวมเนื้อความมา
ดัดกรอไว้ต่อไป

พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์ประดิษฐานอยู่ที่เมืองเขียงใหม่ประมาณ ๒๕๕ ปี สม
เด็จพระนารายณ์มหาราช ค้เมืองเขียงใหม่ได้เมื่อปีชวด จุลศักราช ๑๐๒๕
พ.ศ. ๒๒๐๕ โปรดให้เชิญพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์มากรุงศรีอยุธยา ประดิษฐาน
ไว้ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จนนครวัดสมัยกรุงเก่า มีเนื้อความปรากฏ

ครั้งราชทูตดังกล่าวเข้ามาขอพระสงฆ์ไปให้อุปถัมภ์ตั้งศาลดวงศีลในลังกาทวิป
ไนรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศเมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๙ ว่าได้ไปบูชาพระพุทธร
ดีหิ้งค์ก่ดาวไว้ในศุภอักษรตอบไปยังเมืองดังกล่าวนี้

“อนึ่งทูตานุทูต อำมาตย์ ได้เห็นพระพุทธรดีหิ้งค์ ในมณฑลหน้า
มโนรมย์บรมพุทธรามวิหาร ประดับทองเงินรัตนงามวิจิตรจึงพากันเจรจา
เหตุที่ไม่ทราบเรื่องนั้นให้กนพัง ราชบุรุษจึงนำเรื่องนั้นมาเล่าให้ทูตานุทูต
ทราบชัด ทูตานุทูตอำมาตย์ทั้งหลายต่างพากันพูดว่า คำนานพระดีหิ้งค์
นิทานนี้ ในกรุงศรีวิชัยนครไม่มีเราให้ราชบุรุษจรรีกำนานพระพุทธรดีหิ้งค์
นิทานส่งมาให้ ขอให้ท่านอัครมหาเสนาบดีได้นำคำนานดีหิ้งค์นิทานนี้ ทูล
พระเจ้ากรุงศรีวิชัยแล้วทูลว่า ขอให้ทรงหวงแหนพระคำนานนี้ไว้ในกรุง
ศรีวิชัยด้วย ” พระพุทธรดีหิ้งค์อยู่ในกรุงศรีอยุธยาตลอดเวลา ๑๐๕ ปี
จนเมื่อกรุงแตกแกมมาซำคัก ครองหนพวกเมืองเชียงใหม่เข้ากับพม่าจึงเชิญ
พระพุทธรดีหิ้งค์กลับไปไว้ในเมืองเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๐

ถึงรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์เมื่อปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๓๗ เวदानัน
ไทยได้เมืองเชียงใหม่ไว้เป็นเมืองขึ้นแล้ว พม่ายกกองทัพมาล้อมเมือง
เชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้สมเด็จพระ
อนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จยกกองทัพหลวง
ไปรบพม่าซำคัก ตัดกองทัพพม่าแตกยับเยินไป จับตัวอุปากองแม่ทัพพม่า
ได้ ครั้นเสร็จการศึกแล้วกรมพระราชวังบวร ฯ ทรงพระราชดำริว่า
พระพุทธรดีหิ้งค์เคยเป็นพระพุทธรูปสำคัญสำหรับพระนครอยู่ในกรุงเก่า
ซำคักมาซึ่งเอาไปเมื่อกรุงแตก จึงโปรดให้เชิญพระพุทธรดีหิ้งค์กลับลงมา

กรุงเทพ ฯ และทูตขอไว้ในพระราชวังบวร ฯ ทรงอุทิศพระราชมนเทียร
องค์ ๓ ถวายเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปดีหิ้งค์ พระราชทานนามว่า “พระ
ที่นั่งพุทไธสวรรย์” ฝาผนังข้างในให้เขียนเรื่องปฐมสมโพธิกับเทพชุมนุม
ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

เมื่อกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทสวรรคตแล้ว ที่พระราชวัง
บวร ฯ ว่าง ไม่มีผู้ปฏิบัติบูชา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
จึงโปรดให้เชิญพระพุทธรูปดีหิ้งค์มาไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ตั้งบนฐานชุกชีทางด้านหน้าตรงที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทุกวันนี้ อยู่ติด
รัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จนถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สมเด็จพระอนาธิราชพระบาทสมเด็จพระปิ่น
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเชิญพระพุทธรูปดีหิ้งค์กลับขึ้นไปไว้พระราชวังบวร ฯ เมื่อ
วัน ๑๘ ค่ำ เดือน ๑๑ ปี ๑๒๓๓ ทรงพระราชดำริจะให้ไปประดิษ
ฐานไว้เป็นพระประธานในวัดบวรสถานสุทธาราม ซึ่งกรมพระราชวังบวร
มหาสุรสิงหนาทได้โปรดสร้างไว้ในพระราชวังบวร ฯ ทำนองอย่างวัดพระแก้ว
วังหน้า ทราบว่าได้โปรดให้เจ้าฟ้าอิศราพงศ์ทรงบัญชาการบูรณะวัดบวร
สถานสุทธาราม ข้างในพระอุโบสถฝาผนังให้เขียนเรื่องตำนานพระพุท
ธรูปดีหิ้งค์ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ การยังไม่ทันสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระปิ่น
เกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเสียก่อน เมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จ
ไปประทับที่พระราชวังบวร ฯ เองๆ ด้วยมีพระราชประสงค์จะมีให้เป็นวัง
ว่างดังในรัชกาลก่อนๆ พระพุทธรูปดีหิ้งค์จึงคงประดิษฐานอยู่ที่พระที่นั่งพุทไธ
สวรรย์ มิได้เชิญลงมาไว้วังหลวงเหมือนอย่างเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนับถือพระพุทธดีหิงค์มาก
 ชอบพระทัยว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีลึกลับลักษณะงามอย่างยิ่งพระองค์ ๓ แต่
 ได้โปรดให้จำลองหล่อขนาดใหญ่กว่าเดิม ประดิษฐานเป็นพระประธาน
 ในพระวิหารหลวงวัดราชประดิษฐ์พระองค์ ๓ ประดิษฐานไว้ในซุ้มที่
 องค์พระปฐมเจดีย์พระองค์ ๓ แต่จำลองขนาดเล็กหล่อด้วยทองคำ
 ประดิษฐานไว้ในพระพุทธรูปมณฑลในพระบรมมหาราชวังอีกพระองค์ ๓
 ส่วนพระพุทธรดีหิงค์พระองค์เดิมนั้น ยังคงเป็นประธานอยู่ที่พระที่นั่งพุทไธ
 สวรรย์จนครบถ้วนทุกถ้วน

พระพุทธดีหิงค์ แม่ในเวดบายจุบนนยงเป็นทนต์บถของชาวเมือง
 นครศรีธรรมราช และเมืองเชียงใหม่ ทรงตั้งแห่งนยงมพระพุทธรูป
 ซึ่งเรียกว่าพระพุทธดีหิงค์ พระองค์ที่เมืองนครศรีธรรมราชเป็นพระขนาด
 ย่อม หน้าตัก ๑๕ นิ้ว รักษาไว้ในหอพระดีหิงค์ที่จนเดิมกตางเมืองนคร
 ศรีธรรมราช พระองค์ที่เมืองเชียงใหม่ หน้าตัก ๒ ศอก ตั้งไว้ในซุ้มคูหา
 วิหารพระดีหิงค์เดิมในวัดพระดีหิงค์กตางเมืองเชียงใหม่ ยังปรากฏอยู่
 จนทุกถ้วน

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร โทร.๗๐๗๕๒ นายจรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๐๖